

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Elektromobilita v městské hromadné přepravě osob

Elektrobusy – hromadné dopravní prostředky pro 21. století

Ing. Jan Černý, hlavní konstruktér
Ing. Lukáš Pech

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

OBSAH

Cíle MHD pro 21. století

Realizované E-busy SOR

- 1. Realizované projekty trolejbusů
- 2. Trolejbusy SOR v sériové výrobě
- 3. Hybridní kloubový autobus
- 4. Typová řada elektrobusů

Ekonomický pohled na alternativní pohony autobusů

Dosavadní zkušenosti s provozem elektrobusů

Perspektivy dalšího vývoje elektrobusů

Závěr

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Cíle MHD pro 21. století

	Tramvaj	Autobus	Hybridní autobus	Trolejbus	Elektrobus	
					nyní	další vývoj
Flexibilní	-	++	++	-	++	++
Lokálně bezemisní	+	--	-	+	+	+
Snížená hluchnost	-	--	-	+	++	++
Pohodlná pro cestující	+	+	+	+	(-)	+
Dostatečně kapacitní	++	++	+	+	-	+
Ekonomická	-	+	-	-	(-)	+

Řešení: elektrobus bude po bouřlivém vývoji v trvání cca pěti let nejlépe splňovat zvýšené požadavky pro MHD

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.1. Trolejbus TN12 A v karoserii autobusu SOR BN12

Hlavní koncepční znaky

- Trakční motor SKD 120 kW
- Dvoustupňová převodovka PRAGA s neutrálem
- Trakční měnič v motorovém prostoru (firma EP Pintr + Czetro)
- Bez měniče pro pomocné pohony
- Pohon vzduchového kompresoru a čerpadla servořízení od předního konce trakčního motoru

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.1. Trolejbus TN12 A

Přínosy

- Lehká karoserie
- Lehká elektrovýzbroj
- ⇒ pohotovostní hmotnost 9 300 kg
- ⇒ úspora hmotnosti 400 kg

Městská doprava

Meziměstská doprava

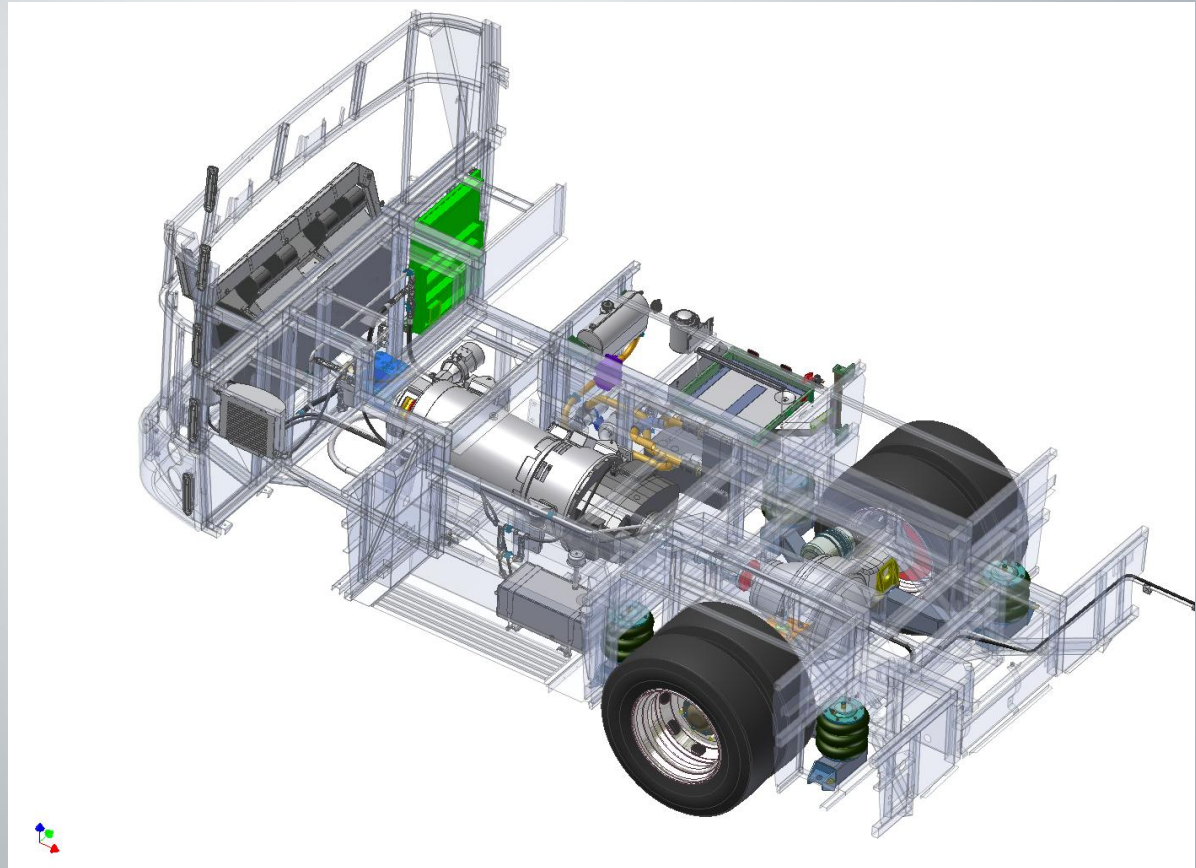

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.1. Trolejbus TN12 A

Zástavba agregátu

Městská doprava

Meziměstská doprava

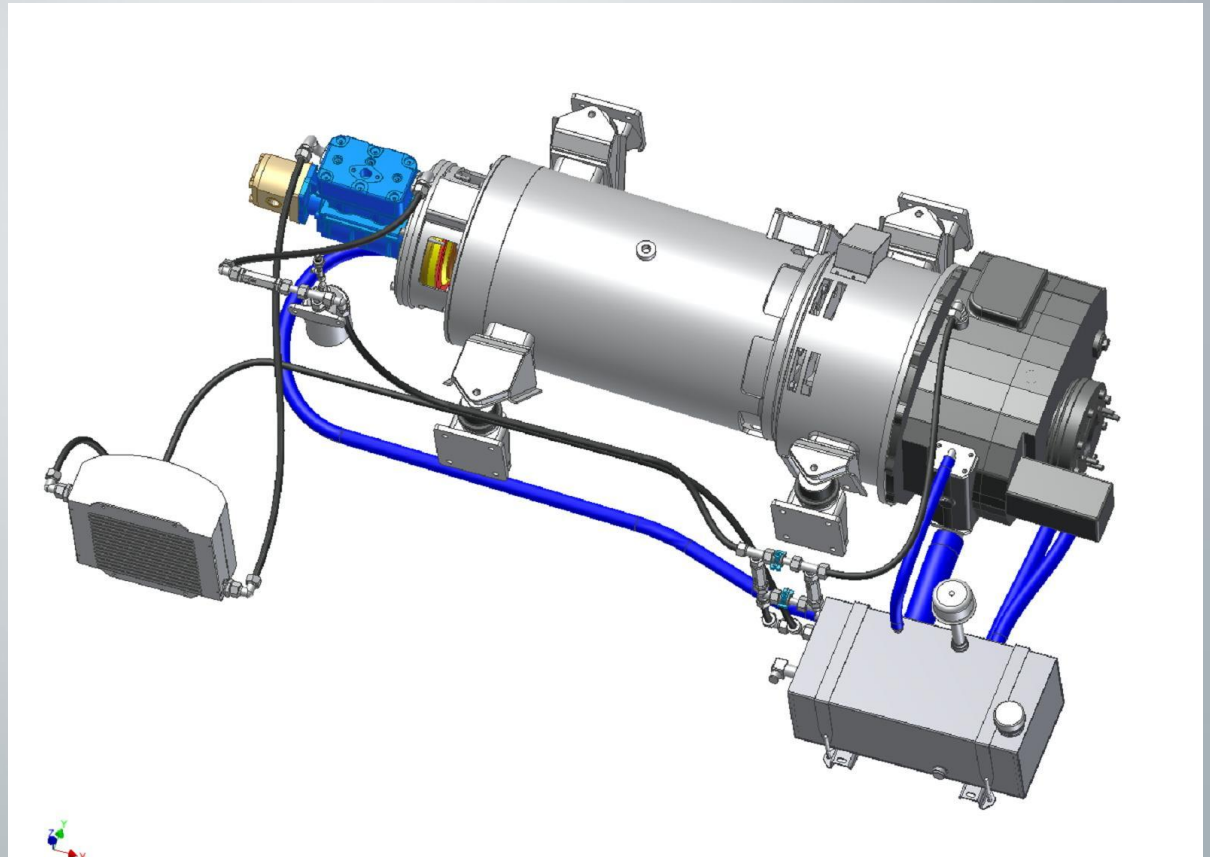

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.1. Trolejbus TN12 A

Trakční agregát

1. Realizované projekty trolejbusů

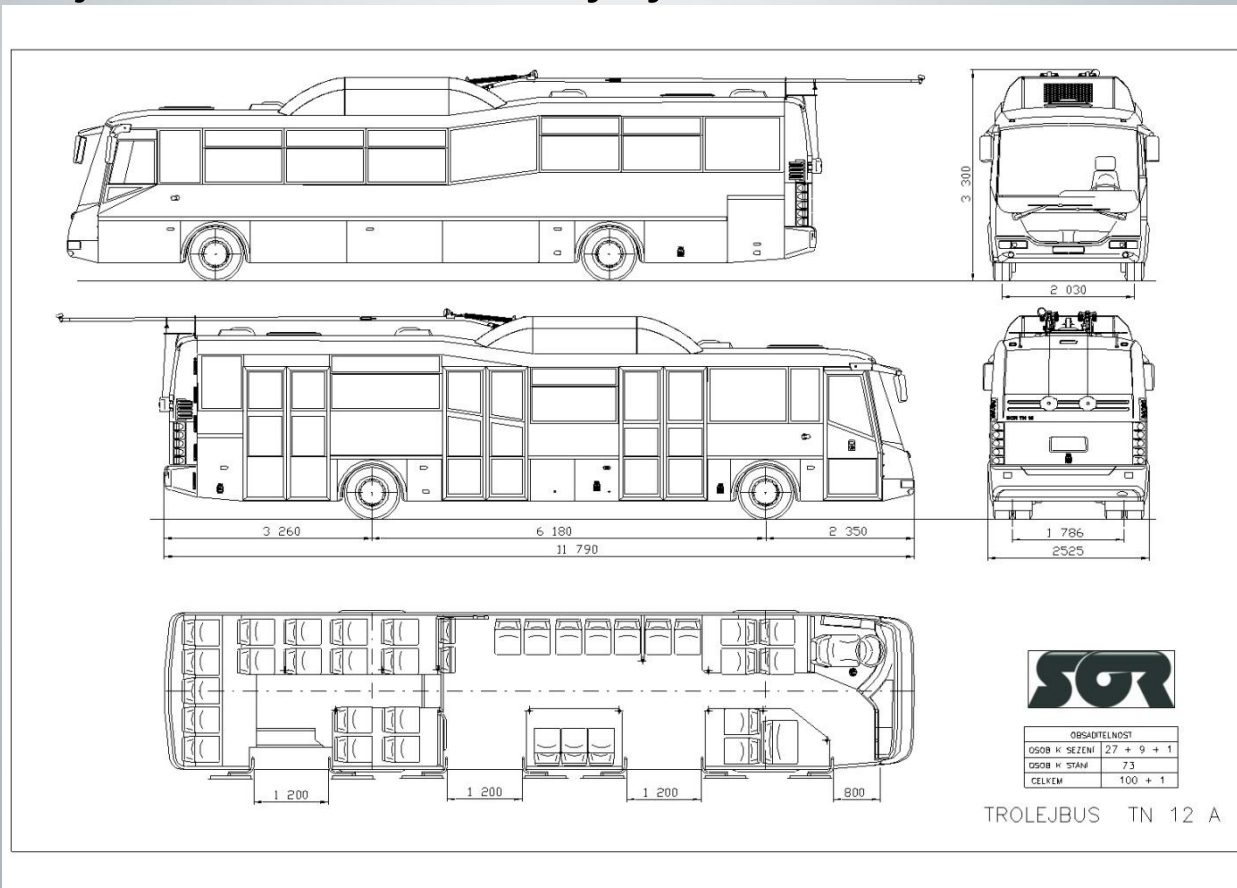
1.1. Trolejbus TN12 A

1. Realizované projekty trolejbusů

1.1. Trolejbus TN12 A – zástavbový výkres

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.5. Hlavní technická data trolejbusů SOR

TECHNICKÉ PARAMETRY TROLEJBUSU SOR TN 12 A

typ	TN 12 A		městský trolejbus	
	provedení dveří		čtyřdveřové	třídveřové
rozměry	délka	mm	11 790	11 790
	šířka	mm	2 525	2 525
	výška	mm	3 300	3 300
	rozvor náprav	mm	6 180	6 180
	přední převis	mm	2 350	2 350
	zadní převis	mm	3 260	3 260
karoserie	počet dveří		4	3
	šířka předních dveří	mm	810	810
	šířka středních dveří	mm	1210	- - -
	šířka středních dveří	mm	1210	1210
	šířka zadních dveří		1210	1210
	nástupní výška	mm	320	320
	výška podlahy vpředu	mm	340	340
	výška podlahy vzadu	mm	800	800
hmotnost	provozní	kg	9 600	9 600
	maximální techn. přípustná	kg	16 500	16 500
obsaditelnost	k sezení		27	30
	k stání		73	70
	celkem		100	100
vlastnosti	konstr. rychlost	km/h	75	75
	vnější obrysový poloměr	mm	11 100	11 100
	nájezdový úhel vpředu	°	9	9
	nájezdový úhel vzadu	°	8	8

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.5. Hlavní technická data trolejbusů SOR

TECHNICKÉ PARAMETRY TROLEJBUSU SOR TN 12 A

trakční motor	SKD Trade a.s.	ATM 120 W01, 120 kW
převodovka	Praga	2PS / 120.00
přední náprava	SOR BN 004	nezávislé zavěšení
zadní náprava	DANA G150	tuhá, jednostupňová redukce, $i=6,50$
sběrač	Esko s.r.o. / Elerpro s.r.o.	750 V DC, 600 A, zdvih 3.7 - 6.2 m
trakční měnič	Pintr EP s.r.o.	SBC 10
pérování	pneumatické	vlnovcové pružiny, vpředu 2 / vzadu 4
	ovládání	elektronické, Wabco ECAS
tlumiče	Brano	kapalinové, vpředu 2 / vzadu 4
kola	pneumatiky	285 / 70- R19,5
	disk	19,5x7,5"
brzdy	Alfa Union	elektrodynamická, brzdový odporník OR35
	Wabco PAN19-1	kotoučové, vzduchem ovládané
ABS/ASR	Wabco	systém 4S/4M, verze E
řízení	RBL C 500V	hydraulické monoblokové
topení	elektrický bojler	výměník olej/voda, 28 kW
elektroinstalace	standardní	elektrická výbava vozu
	CAN-bus SAE 1939	kommunikace elektronických systémů vozu
akumulátory	Varta	24V / 170 Ah
výbava na přání	- klimatizace řidiče - informační a odbavovací systém dle specifikace zákazníka	

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.2. Trolejbus TN12 C v karoserii autobusu SOR BN12

- Standardní elektrovýzbroj CEGELEC
- Šestipólový asynchronní elektromotor PRAGOIMEX 175 kW
- Měníč pro pomocné pohony pro pohon:
  - hydraulického čerpadla servořízení
  - rotačního lamelového kompresoru

1. Realizované projekty trolejbusů

1.2. Trolejbus TN12 C

Městská doprava

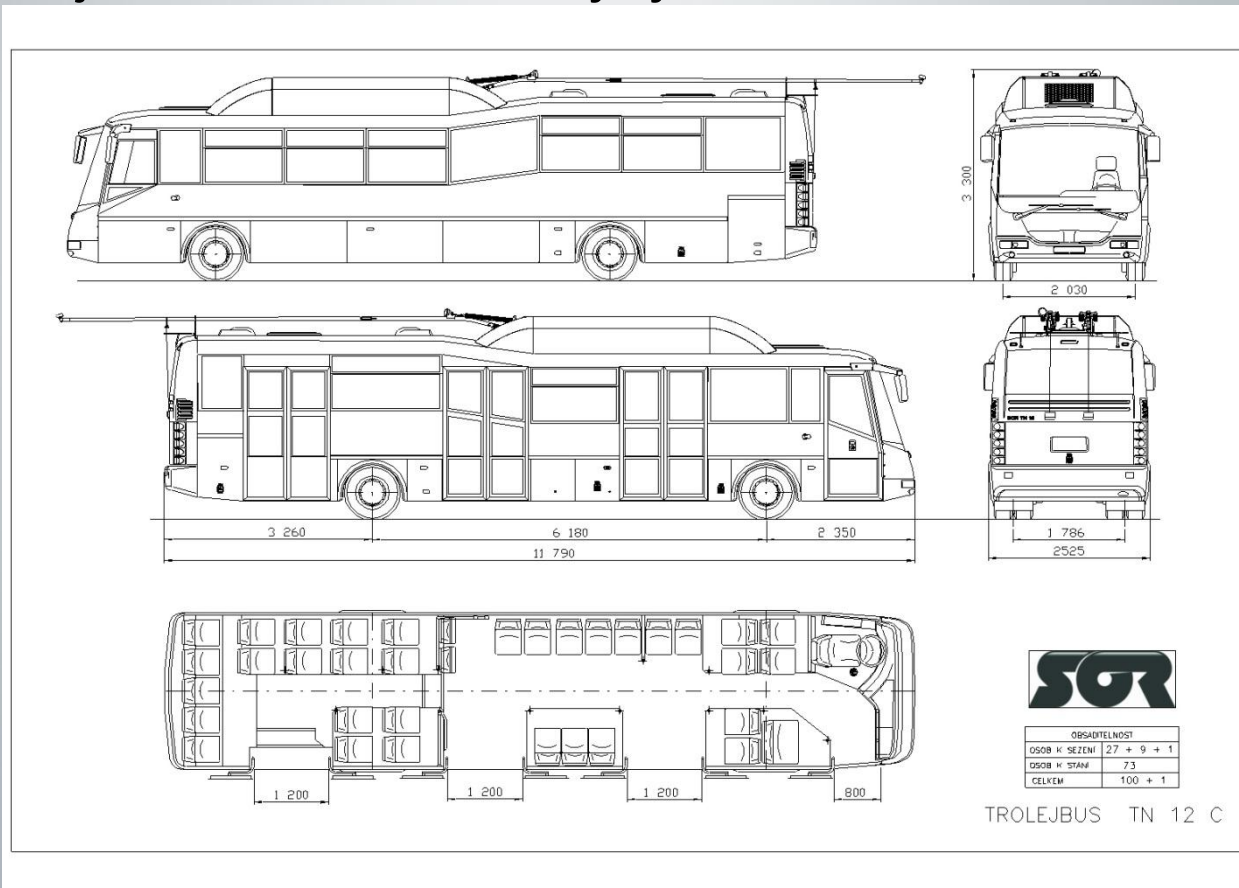
Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.2. Trolejbus TN12 C – zástavbový výkres

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.3. Trolejbus TNB12 v karoserii autobusu SOR NB12

- Standardní elektrovýzbroj CEGELEC
- Šestipólový asynchronní elektromotor PRAGOIMEX 175 kW
- Měníč pro pomocné pohony

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.3. Trolejbus TNB12

Městská doprava

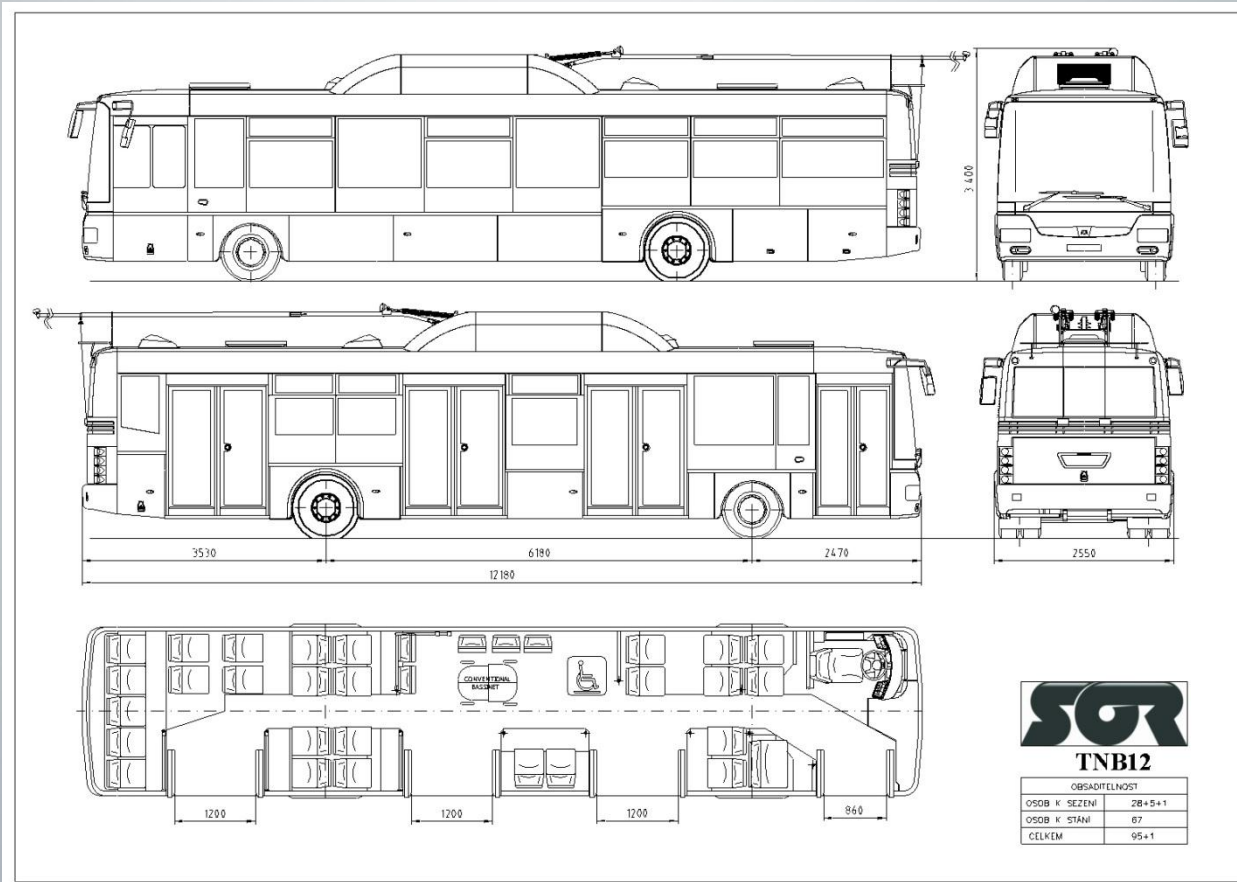
Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.3. Trolejbus TNB12 – zástavbový výkres

Městská doprava

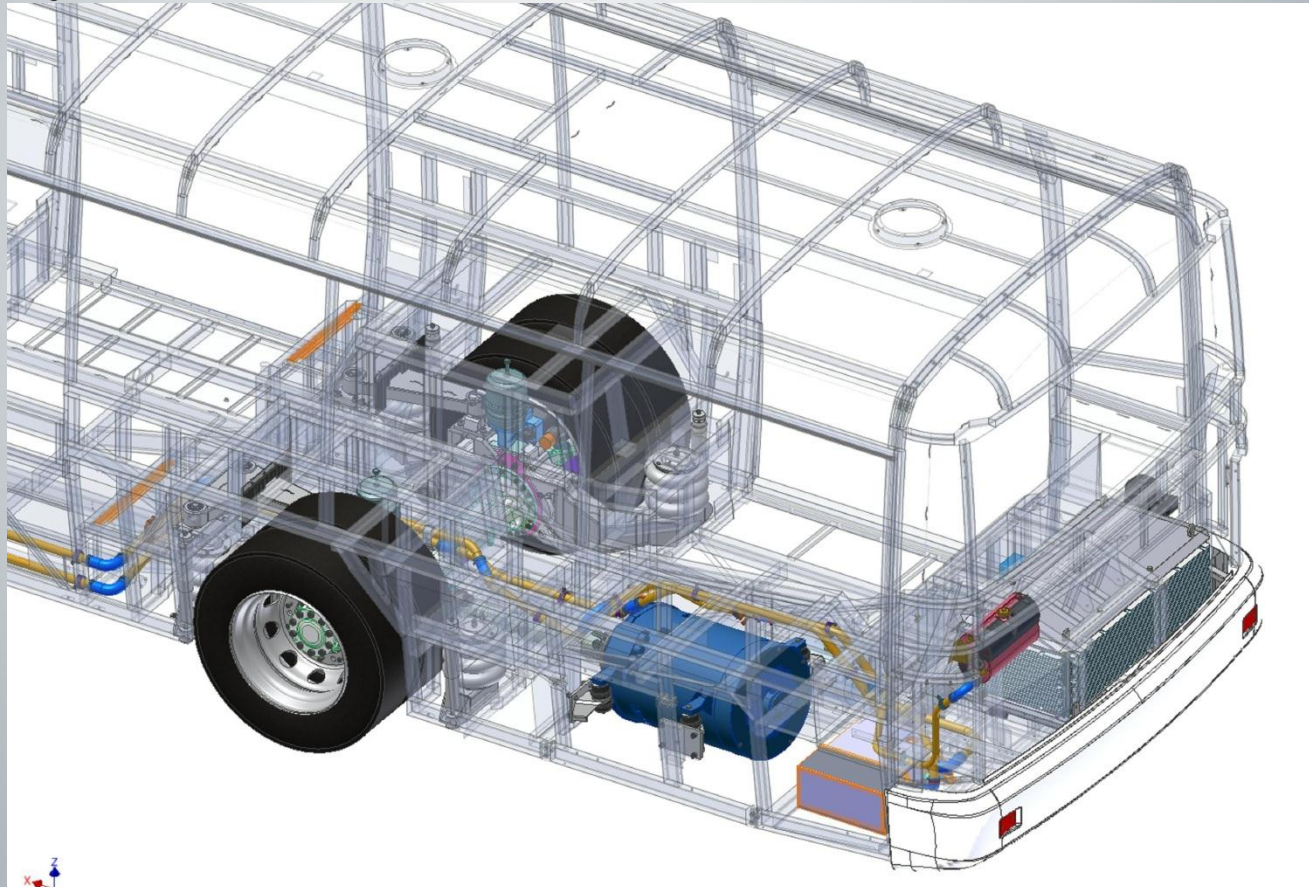
Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.3. Trolejbus TNB12 – uspořádání pohonu

Městská doprava

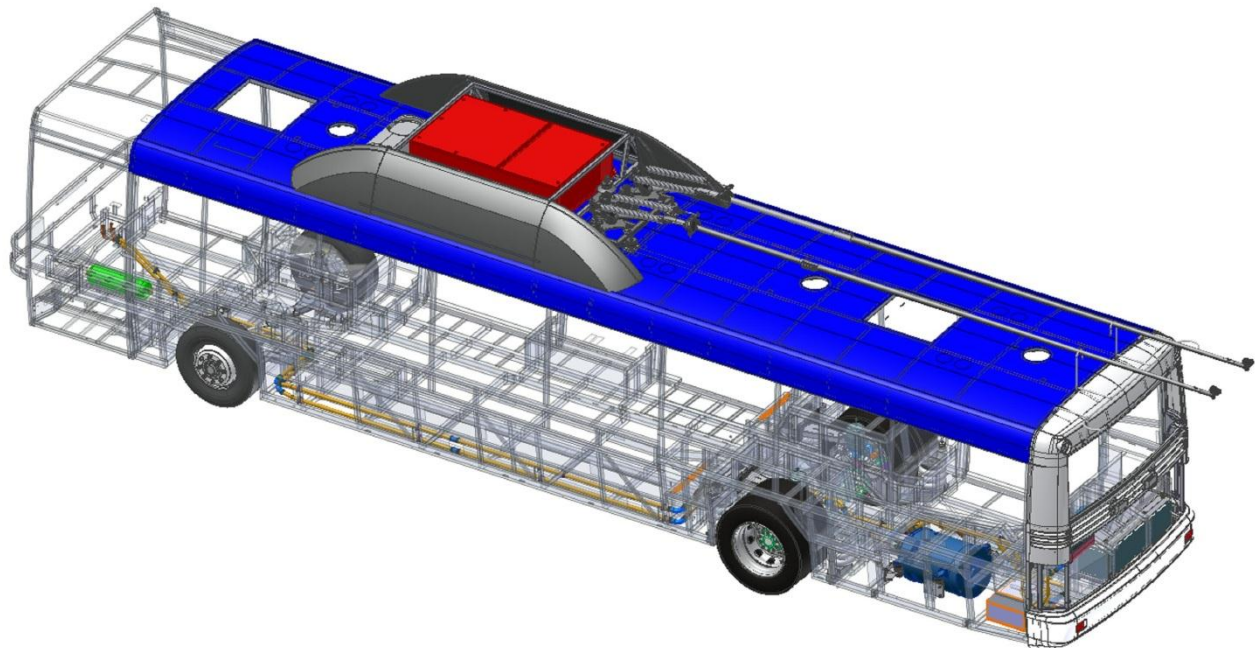
Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.3. Trolejbus TNB12 zástavba měniče a sběračů

1. Realizované projekty trolejbusů

1.4. Kloubový trolejbus TNB18 – v karoserii kloubového autobusu SOR NB18

- Standardní elektrovýzbroj CEGELEC
- Šestipólový asynchronní elektromotor PRAGOIMEX 250 kW
- Měníč pro pomocné pohony

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.4. Kloubový trolejbus TNB18

Městská doprava

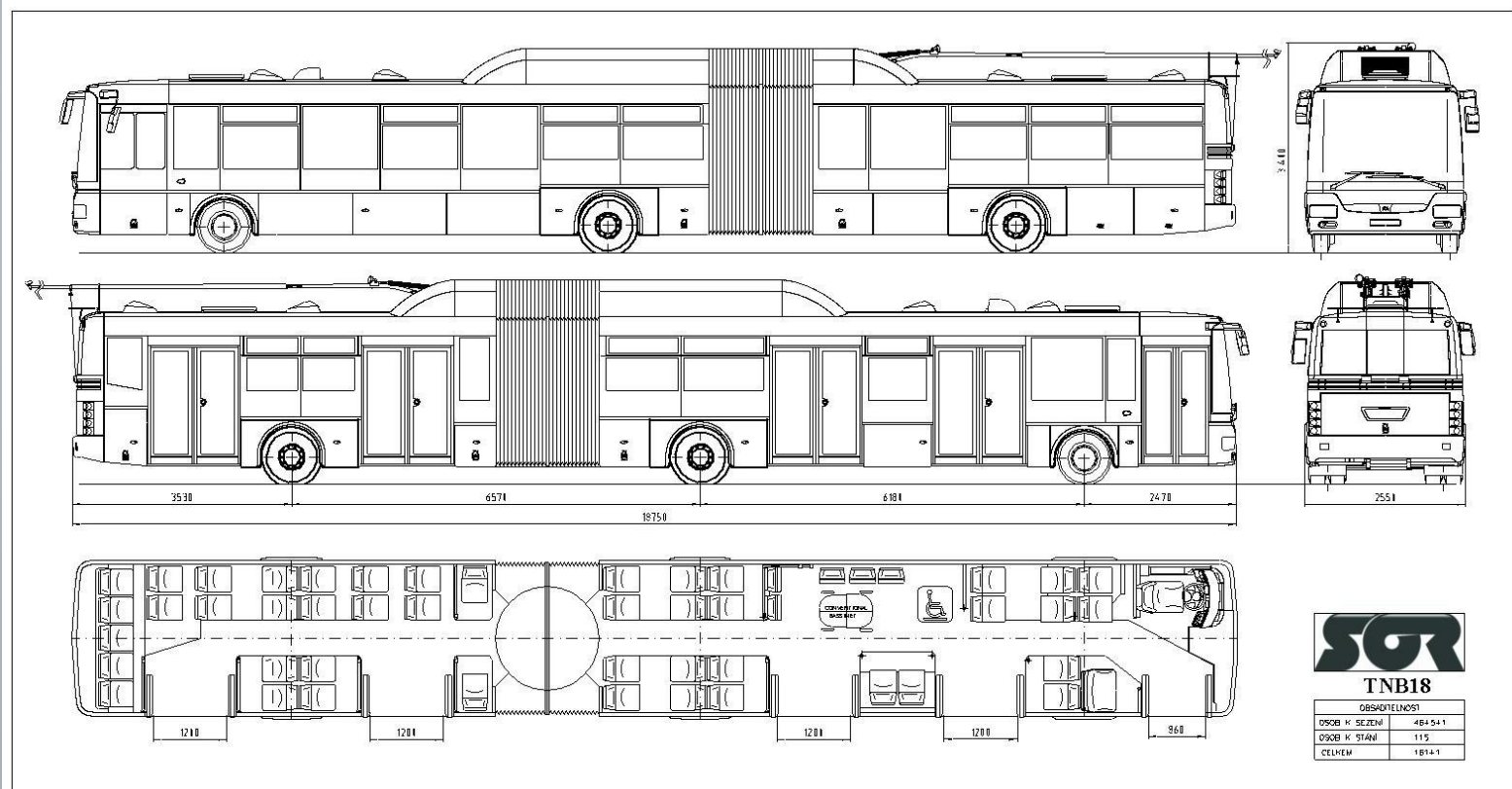
Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.4. Kloubový trolejbus TNB18 – zástavbový výkres

Městská doprava

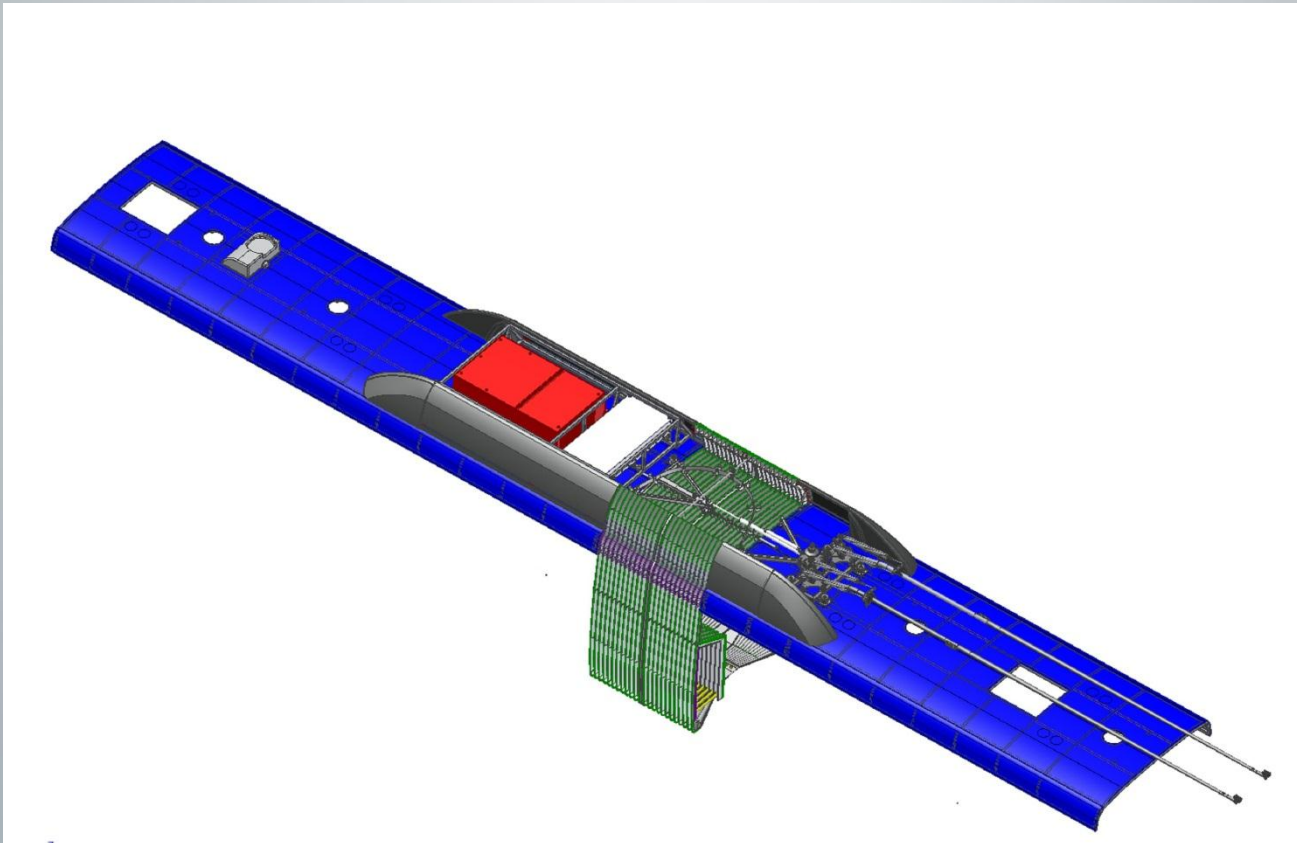
Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.4. Kloubový trolejbus TNB18 – zástavba trakčního měniče a sběračů

1. Realizované projekty trolejbusů

1.5. Hlavní technická data trolejbusů SOR

TROLEJBUSY SOR s výzbrojí CEGELEC

typ			SOR TN 12 C		SOR TNB 12		SOR TNB 18
	provedení dveří		čtyřdveřové	třídveřové	čtyřdveřové	třídveřové	pětidveřové
rozměry	délka	mm	11 790	11 790	12 180	12 180	18 750
	šířka	mm	2 525	2 525	2 550	2 550	2 550
	výška	mm	3 300	3 300	3 400	3 400	3 400
	rozvor náprav	mm	6 180	6 180	6 180	6 180	6 180/6 570
	přední převis	mm	2 350	2 350	2 470	2 470	2 470
	zadní převis	mm	3 300	3 300	3 530	3 530	3 530
karoserie	počet dveří		4	3	4	3	5
	šířka předních dveří	mm	810	810	860	860	800
	šířka středních dveří	mm	1210	---	1200	---	1 200
	šířka středních dveří	mm	1210	1210	1200	1 200	1 200
	šířka zadních dveří		1210	1210	1200	1 200	1200 / 1200
	nástupní výška	mm	320	320	320	320	320
	výška podlahy vpředu	mm	360	360	360	360	360
	výška podlahy vzadu	mm	800	800	360	360	360
hmotnost	provozní	kg	9 700	9 700	10 200	10 200	14 900
	maximální techn. přípustná	kg	16 500	16 500	16 700	16 700	25 500
obsaditelnost	k sezení		27	30	28	32	46
	k stání		70	68	67	63	115
	celkem		97	98	95	95	161
vlastnosti	konstr. rychlost	km/h	70	70	70	70	70
	vnější obrysový poloměr	mm	11 100	11 100	11 250	11 250	11 250
	nájezdový úhel vpředu	°	9	9	7	7	7
	nájezdový úhel vzadu	°	8	8	7	7	7

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

1. Realizované projekty trolejbusů

1.5. Hlavní technická data trolejbusů SOR

TROLEJBUSY SOR s výzbrojí CEGELEC

trakční motor	Pragoimex a. s.	TAM 1050 C6B - 175 kW	TAM 1050 C6B - 175 kW	TAM 1056 C6 - 250 kW
provedení	asynchronní	třířázový, šestipólový	třířázový šestipólový	třířázový šestipólový
přední náprava	SOR BN 004	nezávislé zavěšení	nezávislé zavěšení	nezávislé zavěšení
zadní náprava	tuhá hnací	RÁBA i = 6,14	VOITH i = 6,29, portálová	VOITH i = 6,29, portálová
sběrač	Lekov	TSS 5.4 - 750 VDC, 600 A	TSS 5.1 V - 750 VDC, 600 A	TSS 5.1 V - 750 VDC, 600 A
trakční měnič	Cegelec a. s.	CAC 250 - 750 VDC, 350 A	CAC 250 NF - 750 VDC, 350 A	CAC 201 NF - 750 VDC, 500 A
pérování	pneumatické	vlnovcové pružiny, vpředu 2 / vzadu 4	vlnovcové pružiny, vpředu 2 / vzadu 4	vlnovcové pružiny, vpředu 2 / vzadu 4
ovládání	Wabco - ECAS	elektronické	elektronické	elektronické
tlumiče	Brano a. s. - kapalinové	vpředu 2 / vzadu 4	vpředu 2 / vzadu 4	vpředu 2 / vzadu 4
kola	pneumatiky	285 / 70 - R19,5	vpředu - 285 / 70 - R19,5 vzadu - 275 / 70 - R22,5	vpředu - 285 / 70 - R19,5 vzadu - 275 / 70 - R22,5
	disk	19,5 x 7,5"	vpředu - 19,5 x 7,5" vzadu - 22,5 x 7,5"	vpředu - 19,5 x 7,5" vzadu - 22,5 x 7,5"
brzdy	Cegelec - elektrodynamická	brzdový odporník 300 kW	brzdový odporník 300 kW	brzdový odporník 270 kW
ABS/ASR	vzduchové, kotoučové	Wabco PAN 19 - 1	vpředu - Wabco PAN 19 - 1 vzadu - Knorr SN7	vpředu - Wabco PAN 19 - 1 vzadu - Knorr SN7
	Wabco	systém 4S/4M, verze E	systém 4S/4M, verze E	systém 4S/4M, verze E
řízení	hydraulické monoblokové	RBL C 500V	RBL C 500V	RBL C 500V
topení	elektrický bojler	28,8 kW	28,8 kW	36,9 kW
elektroinstalace	standardní	elektrická výbava vozu	- - -	- - -
	CAN-bus SAE 1939	komunikace elektronických systémů vozu	plně multiplexový systém	plně multiplexový systém
akumulátory	Varta	24V / 170 Ah	24V / 170 Ah	24V / 170 Ah
výbava na přání	klimatizace	Autoklima Frisco 3000	Autoklima Frisco 3000	Autoklima Frisco 3000

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

2. Trolejbusy SOR v sériové výrobě

2.1. Trolejbus SOR TNB12 – Škoda Tr 30

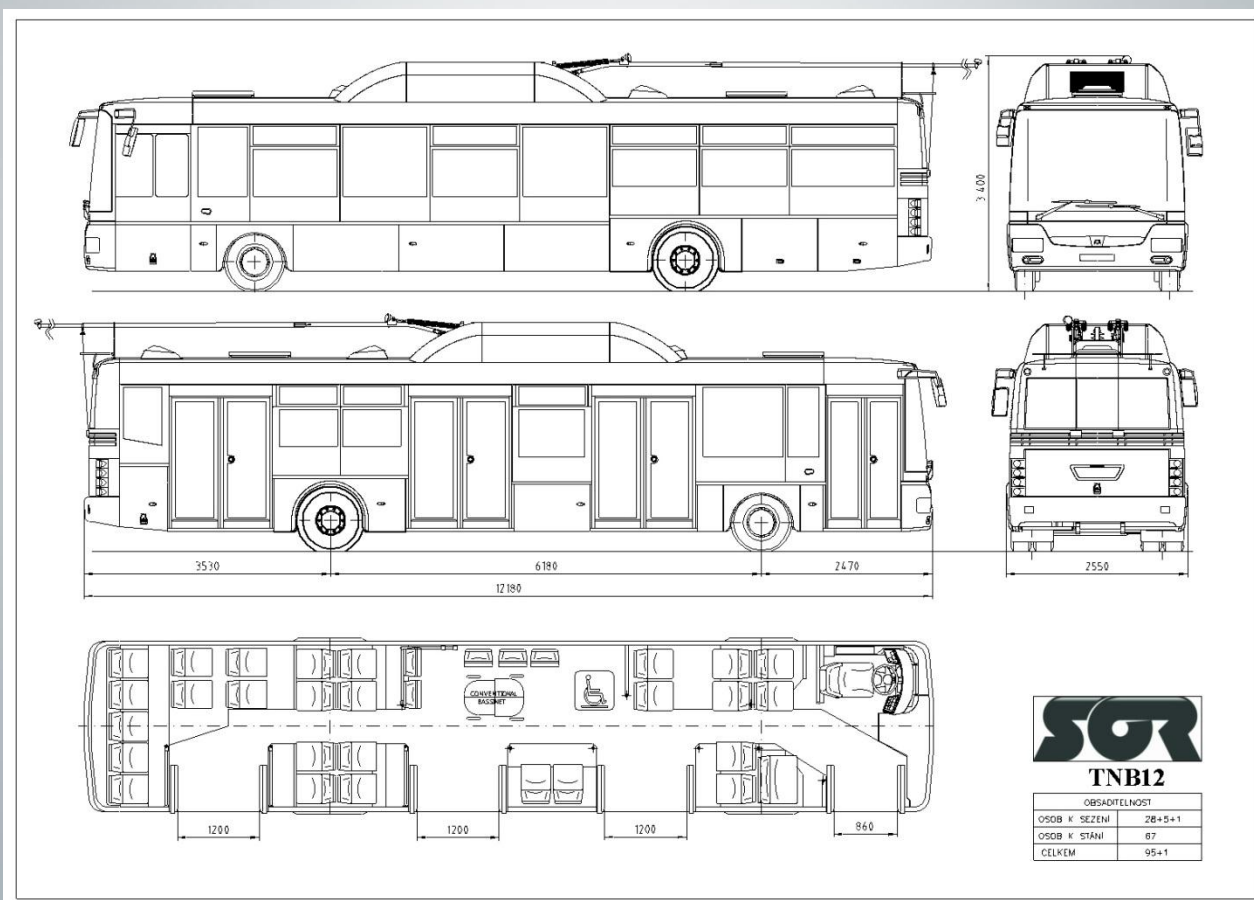
Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

2. Trolejbusy SOR v sériové výrobě

2.1. Trolejbus SOR TNB12 – Škoda Tr 30 – zástavbový výkres

Městská doprava

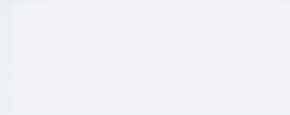
Meziměstská doprava

Turistická doprava

2. Trolejbusy SOR v sériové výrobě

2.1. Trolejbus SOR TNB12 – Škoda Tr 30 – trolejbusy v provozu

- Bánská Bystrica 19
- Hradec Králové 10

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

2. Trolejbusy SOR v sériové výrobě

2.2. Kloubový trolejbus SOR TNB18 – Škoda Tr 31

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

2. Trolejbusy SOR v sériové výrobě

2.2. Kloubový trolejbus SOR TNB18 – Škoda Tr 31 – zástavbový výkres

Městská doprava

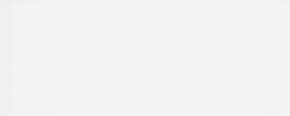
Meziměstská doprava

Turistická doprava

2. Trolejbusy SOR v sériové výrobě

2.2. Kloubový trolejbus SOR TNB18 – Škoda Tr 31 – trolejbusy v provozu

▪Hradec Králové	11	
▪Prešov	2	(další 4 ks. v roce 2012)

Městská doprava

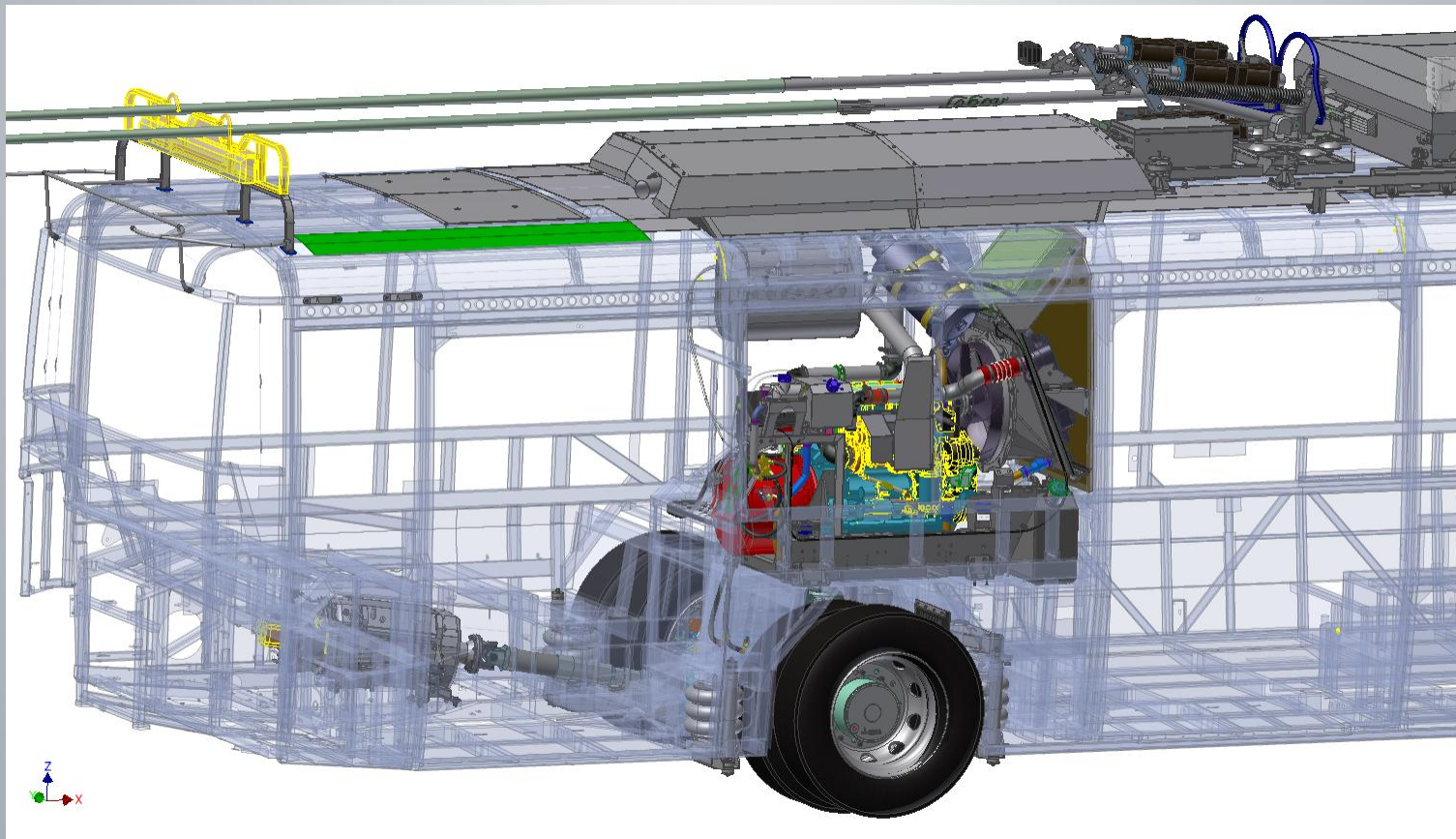
Meziměstská doprava

Turistická doprava

2. Trolejbusy SOR v sériové výrobě

2.3. Hybridní trolejbus SOR TNBH12 – Škoda Tr 30 DG

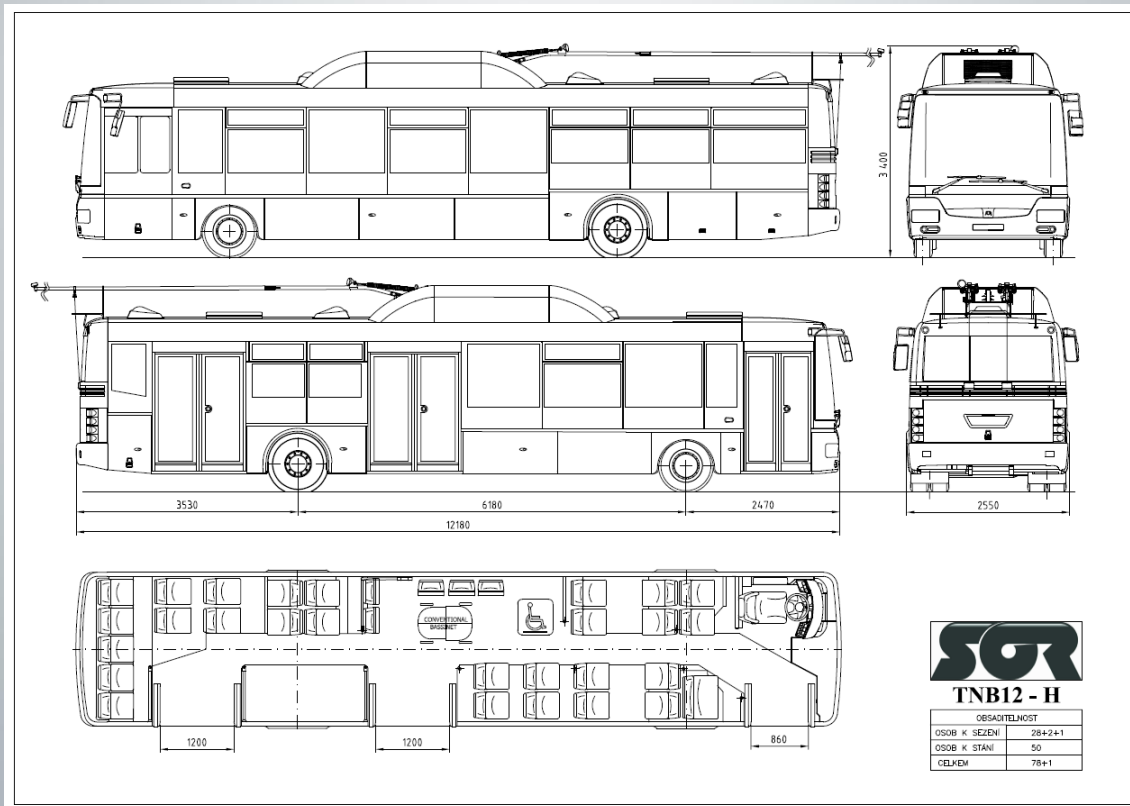
Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

2. Trolejbusy SOR v sériové výrobě

2.3. Hybridní trolejbus SOR TNBH12 – Škoda Tr 30 DG – zástavbový výkres

Městská doprava

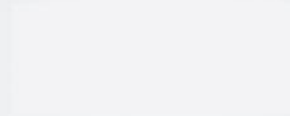
Meziměstská doprava

Turistická doprava

2. Trolejbusy SOR v sériové výrobě

2.3. Hybridní trolejbus SOR TNBH12 – Škoda Tr 30 DG – trolejbusy v provozu

- dva hybridní trolejbusy objednány pro DP Hradec Králové

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

2. Trolejbusy SOR v sériové výrobě

2.4. Hlavní technická data trolejbusů SOR s výzbrojí Škoda

typ			TNB12	TNBH 12	TNB18
rozměry	délka	mm	12 180	12 180	18 750
	šířka	mm	2 550	2 550	2 550
	výška	mm	3 400	3 400	3 400
	rozvor náprav	mm	6 180	6 180	6 180/6 570
	přední převis	mm	2 470	2 470	2 470
	zadní převis	mm	3 530	3 530	3 530
karoserie	počet dveří		4	4	5
	šířka předních dveří	mm	800	800	800
	šířka ostatních dveří	mm	1 200	1 200	1 200
	nástupní výška	mm	320	320	320
	výška podlahy	mm	360	360	360
hmotnost	provozní	kg	10 500	11 800	16 000
	maximální techn. přípustná	kg	17 300	17 300	27 500
obsaditelnost	k sezení		32	28	50
	k stání		66	50	116
	celkem		98	78	166
vlastnosti	konstr. rychlost	km/h	70	70	70
	vnější obrysový poloměr	mm	11250	11 250	11 250
	nájezdový úhel vpředu	°	7	7	7
	nájezdový úhel vzadu	°	7	7	7

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

2. Trolejbusy SOR v sériové výrobě

motor	ŠKODA	4 ML3444 K/4 - 160 kW	2ML 3846 K/6 - 250 kW
provedení	asynchronní	třífázový, čtyřpólový	třífázový, šestipólový
přední náprava	SOR NB 004	nezávislé zavěšení	nezávislé zavěšení
střední náprava	ZF AVN 132		portálová, nehnaná
zadní náprava	ZF AV 132/80°-7°	portálová, hnací, i = 9,84	portálová, hnací, i = 6,2
sběrač	Lekov	TSS 5.1 - DC 750V, 500A	TSS 5.7 - DC 750V, 600A
trakční měnič	Skoda	střešní jednotka SJ 3.1	střešní jednotka SJ 4.3
pérování	pneumatické	vlnovce, přední 2/ střední 4/ zadní 4	
	ovládání	elektronické, Wabco ECAS	
tlumiče	Brano	kapalinové, přední 2 / střední 4/ zadní 4	
kola	pneumatiky přední	285/70 - R19,5	
	disk přední	19,5x7,5"	
	pneumatiky střední/ zadní	275/70 - R22,5	
	disk střední/ zadní	22,5x8,25"	
brzdy	elektrodynamická	odporník GINO GmbH 3PQ4-B00456	odporník Heine Resistors GmbH, BWD138
	kotoučové, vzduchem ovládané	vpředu Knorr SN6	
		střední / zadní Knorr SB7	
EBS	Wabco	systém 4S/4M	systém 6S/6M
řízení	RBL C 500V	hydraulické monoblokové	
topení	Eltop	elektrické, výkon 36,9 kW	
elektroinstalace	CAN-bus SAE 1939	plně multiplexový systém	
akumulátory	Varta	24V / 225 Ah	
výbava na přání	- klimatizace řidiče		
	- centrální mazání přední nápravy		
	- informační a odbavovací systém dle specifikace zákazníka		

Městská doprava

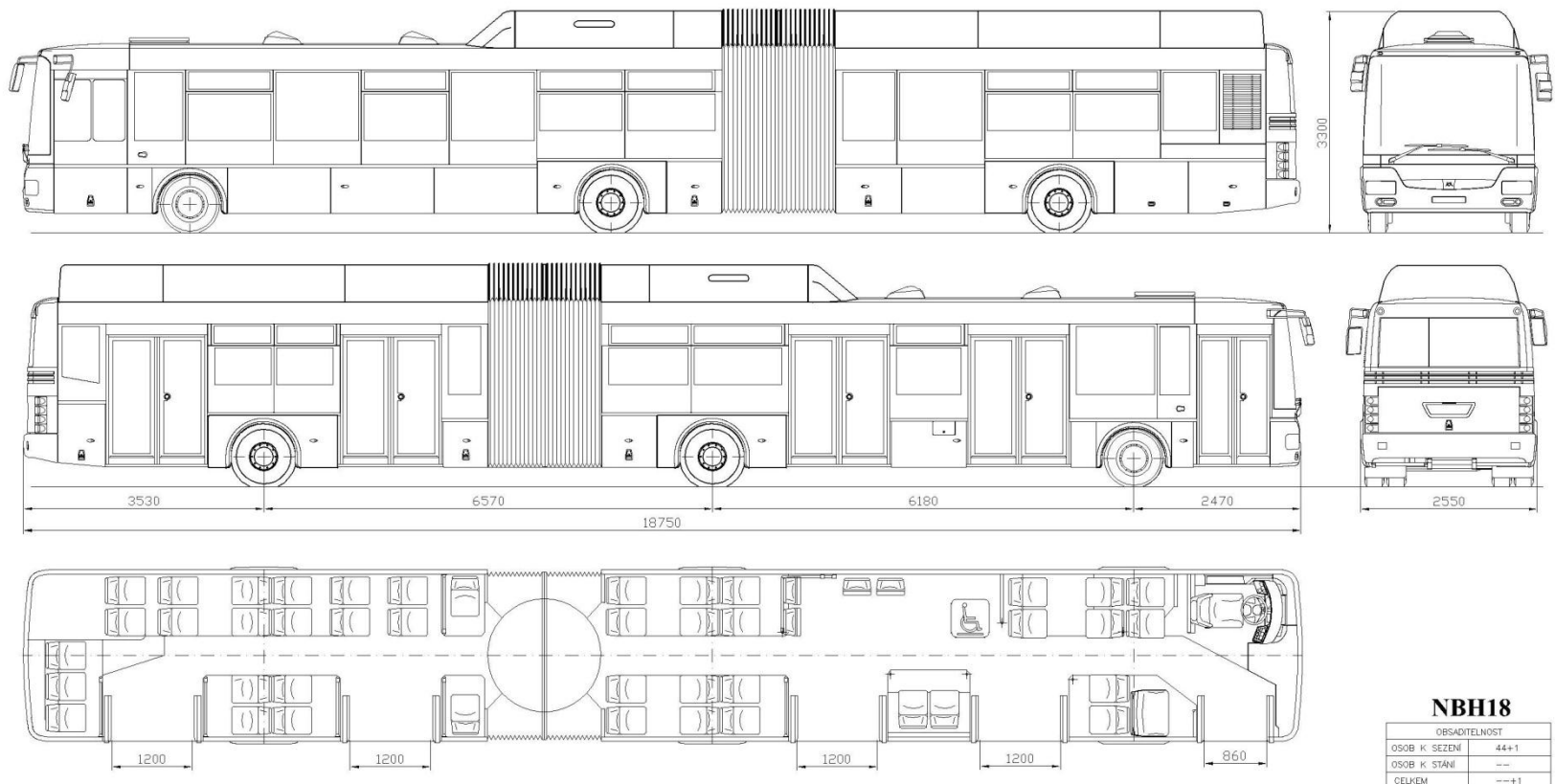
Meziměstská doprava

Turistická doprava

3. Hybridní kloubový autobus NBH 18

3.1. Zástavbový výkres

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

3. Hybridní kloubový autobus NBH 18

3.2. Hlavní technická data

typ	NBH 18			
rozměry	délka	mm	18 750	
	šířka	mm	2 550	
	výška	mm	3 300	
	rozvor náprav	mm	6 180/6 570	
	přední převis	mm	2 470	
	zadní převis	mm	3 530	
karoserie	počet dveří		5	
	šířka předních dveří	mm	800	
	šířka ostatních dveří	mm	1200	
	nástupní výška	mm	320	
	výška podlahy	mm	340	
hmotnost	provozní	kg	16 500	
	maximální techn. přípustná	kg	25 500	
obsaditelnost	k sezení		44	
	k stání		88	
	celkem		132	
vlastnosti	konstr. rychlost	km/h	80	
	vnější obrysový poloměr	mm	11 250	
	nájezdový úhel vpředu	°	7	
	nájezdový úhel vzadu	°	7	

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

3. Hybridní kloubový autobus NBH 18

motor	Cummins ISB 6.7 E5 250B	Euro 5, 184 kW/2300 min ⁻¹ ; 1020 Nm/1500 min ⁻¹
Hybridní systém Allison	Hnací jednotka (Drive unit - DU) EP 50	Allison EP 50, 2 integrované elektromotry, chlazen olejem společně s DPIM
	Akumulátory (Energy storage system-ESS)	NiMH, nominální napětí DC - 600V
	AC/DC převodník napětí (Dual power inverter module-DPIM)	převod z AC na DC proud pro Allison EP 50, chlazen olejem společně s DU
přední náprava	SOR NB 004	nezávislé zavěšení
střední náprava	Voith BDA 115	portálová, nehnaná
zadní náprava	Voith BRA 132 DC80	portálová, hnací, i=5,19
pérování	pneumatické	vlnovce, přední 2/ střední 4/ zadní 4
	ovládání	elektronické, Wabco ECAS
tlumiče	Brano	kapalinové, přední 2 / střední 4/ zadní 4
kola	pneumatiky přední	285 / 70- R19,5
	disk přední	19,5x7,5"
	pneumatiky střední/ zadní	2 x 275/70 R 22,5
	disk střední/ zadní	2 x 22,5 x 8,25"
brzdy	přední Wabco PAN19-1	kotoučové, vzduchem ovládané
	střední/ zadní Knorr SN7	kotoučové, vzduchem ovládané
ABS/ ASR	Wabco	systém 6S/6M, verze E
řízení	RBL C 500V	hydraulické monoblokové
nezávislé topení	Eberspaecher Hydronic 24	naftové, výkon 30 kW
elektroinstalace	CAN-bus SAE 1939	plně multiplexový systém
akumulátory	Varta	24V / 225 Ah
výbava na přání	- klimatizace řidiče	
	- informační a odbavovací systém dle specifikace zákazníka	
	- brzdový systém EBS	

Městská doprava

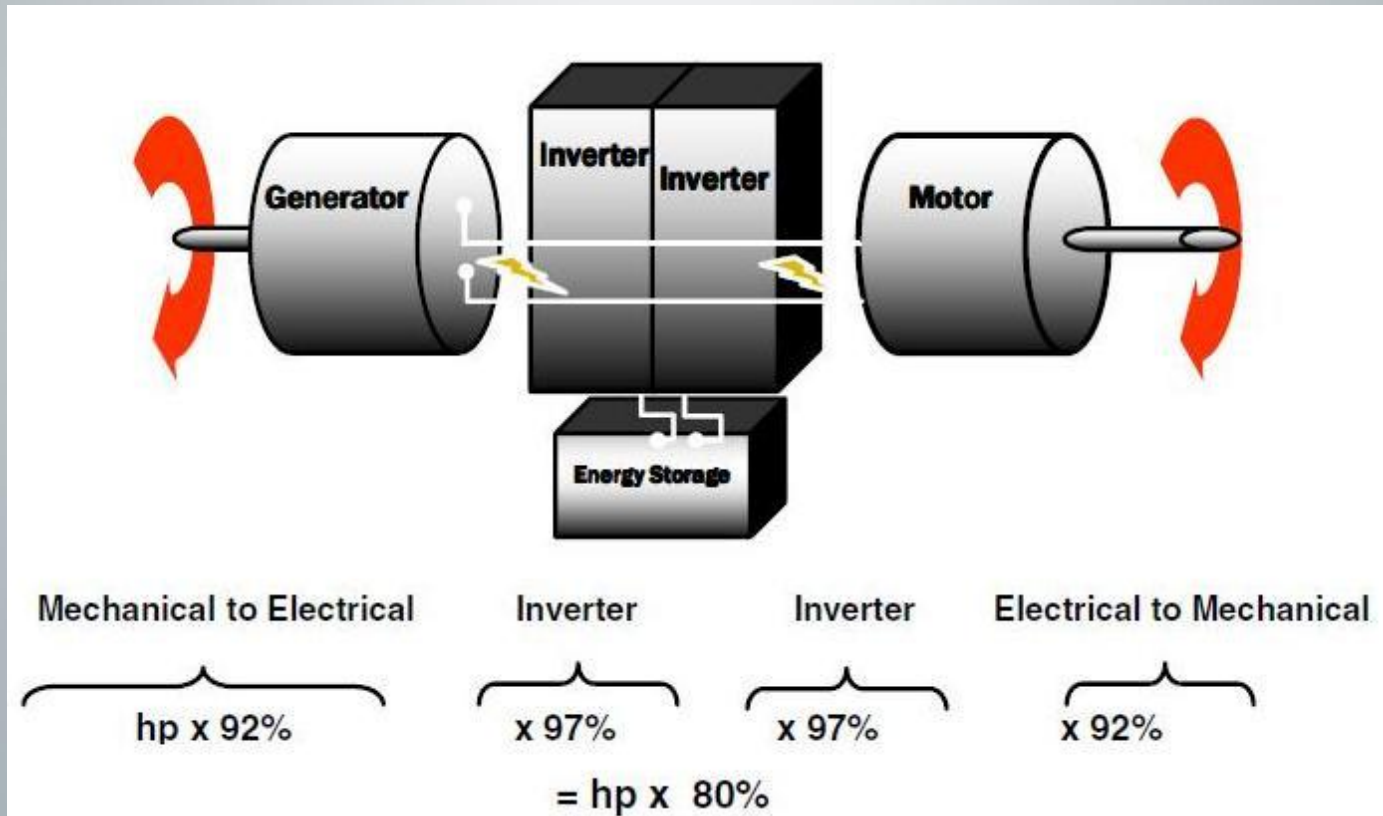
Meziměstská doprava

Turistická doprava

3. Hybridní kloubový autobus NBH 18

3.3. Sériový hybrid

Městská doprava

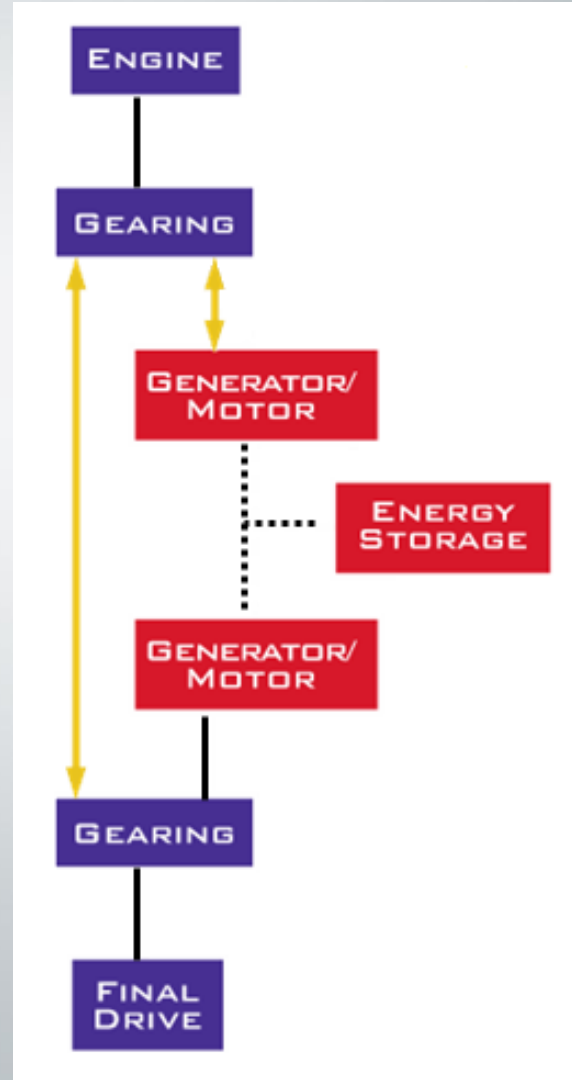
Meziměstská doprava

Turistická doprava

3. Hybridní kloubový autobus NBH 18

3.4. Paralelní hybrid Allison

Městská doprava

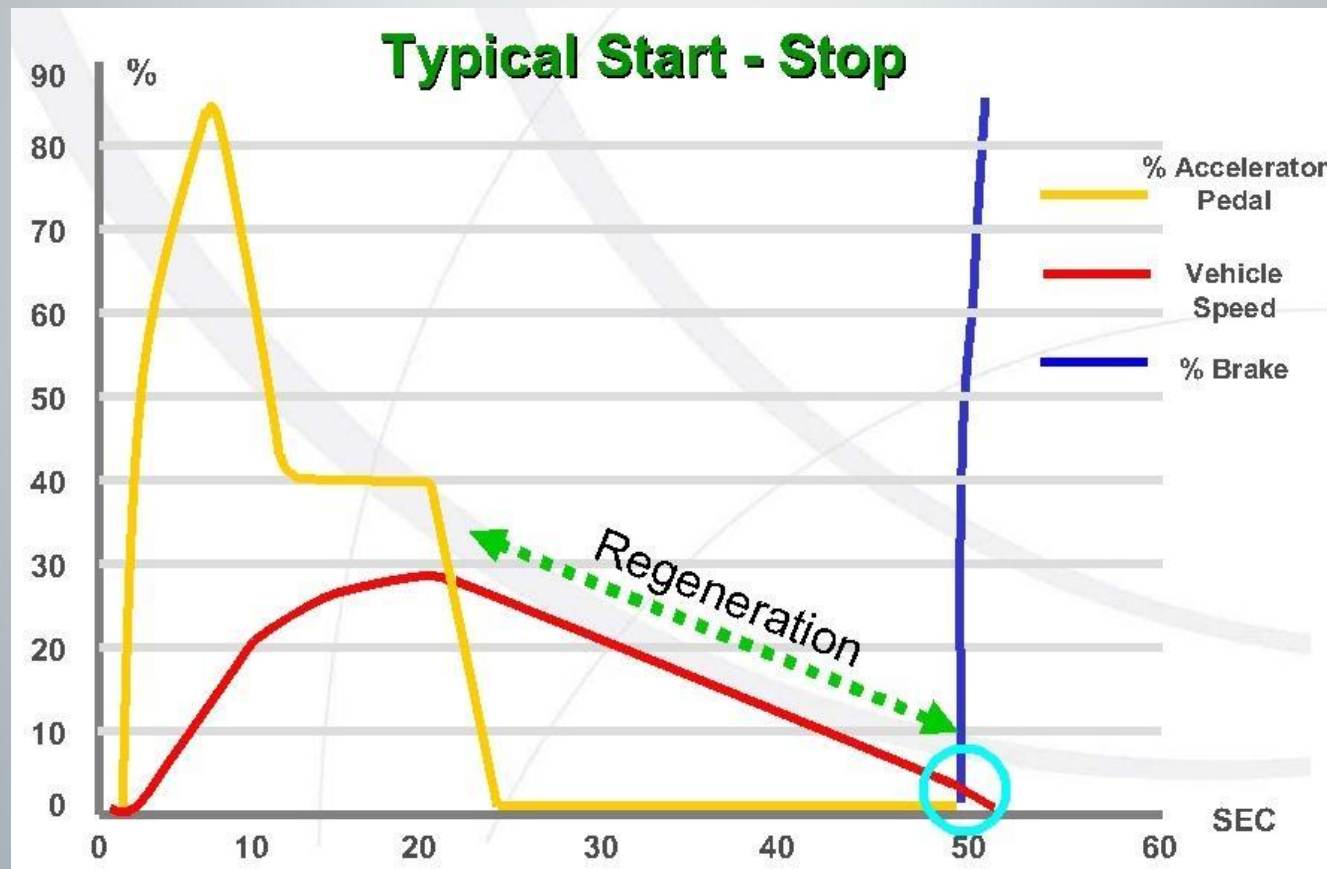
Meziměstská doprava

Turistická doprava

3. Hybridní kloubový autobus NBH 18

3.5. Rekuperace

Městská doprava

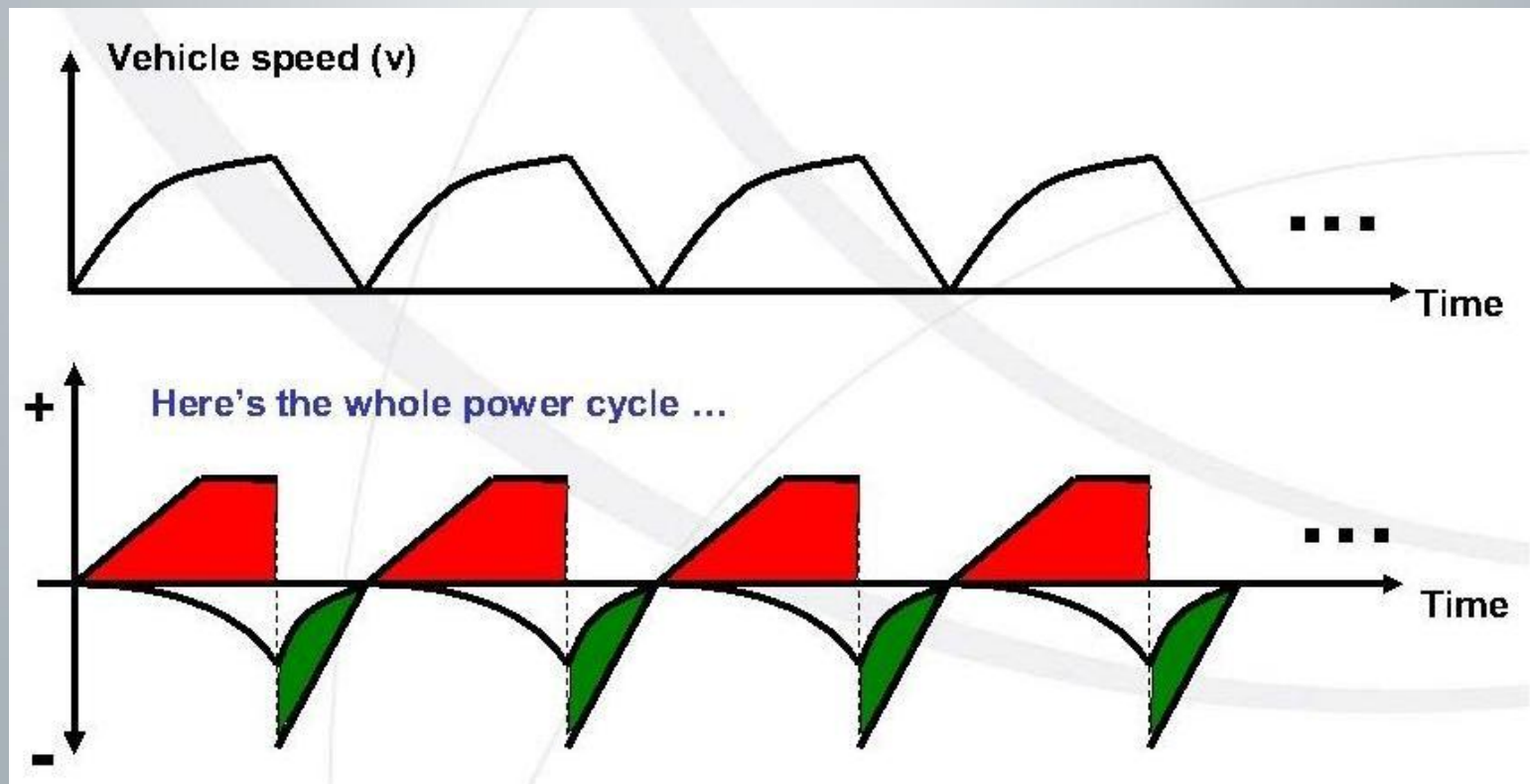
Meziměstská doprava

Turistická doprava

3. Hybridní kloubový autobus NBH 18

3.6. Jízdní cykly

Městská doprava

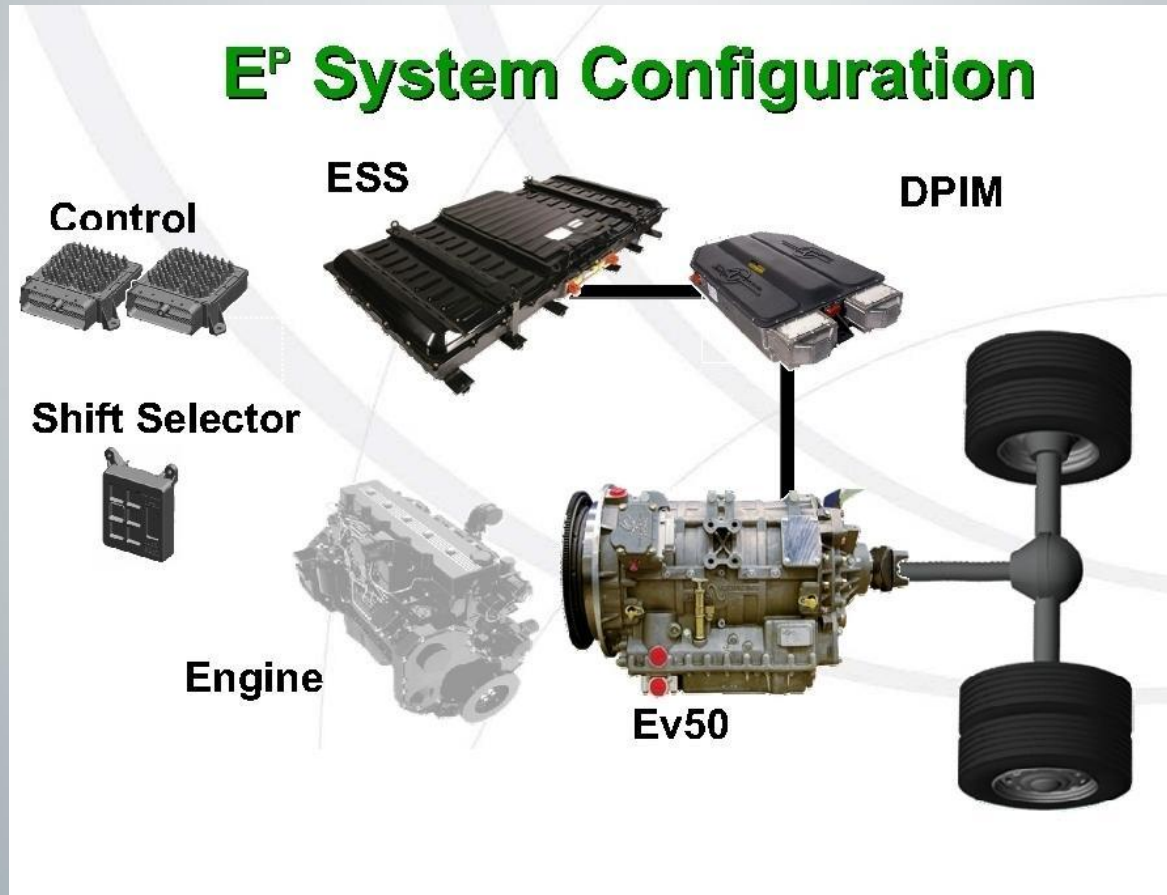
Meziměstská doprava

Turistická doprava

3. Hybridní kloubový autobus NBH 18

3.7. Blokové schéma

Městská doprava

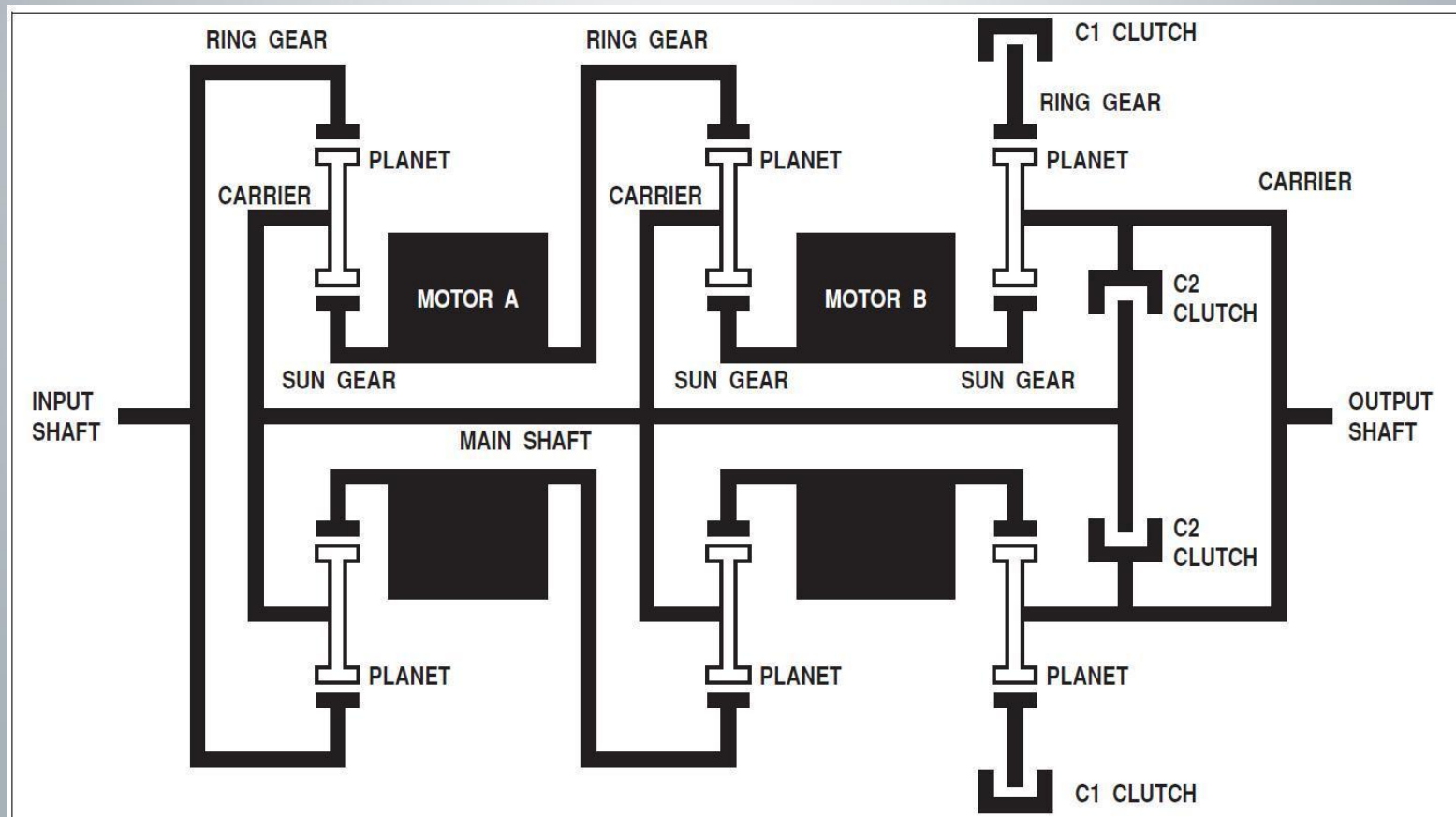
Meziměstská doprava

Turistická doprava

3. Hybridní kloubový autobus NBH 18

3.9. Schéma převodovky Allison

Městská doprava

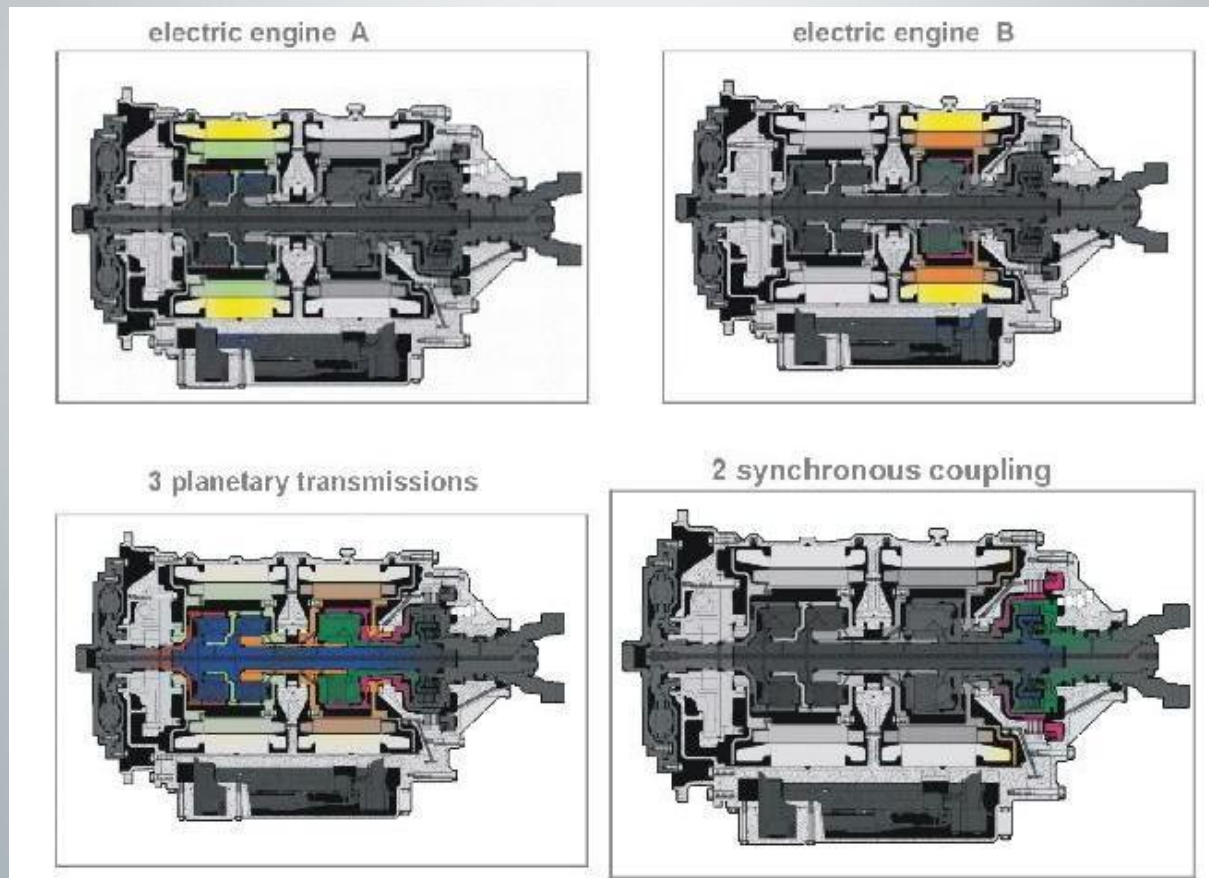
Meziměstská doprava

Turistická doprava

3. Hybridní kloubový autobus NBH 18

3.10. Řez převodovkou Allison

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

3. Hybridní kloubový autobus NBH 18

3.11. Dva realizované vozy pro DP Praha

4. Typová řada elektrobusesů

4.1 Elektrobuses SOR EBN 10,5

První prototyp v roce 2010, dosud 6 vyrobených elektrobusesů

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.1 Elektrobus EBN 10,5

Základní hlediska pro volbu koncepce

- Zkušenosti s stavbou a provozem trolejbusů
- Hledání prostoru pro trakční baterie
- Redukce hmotnosti
- Optimální rozložení hmotností na nápravy
- Konstruktivním základem je karoserie řady BN
- Maximální obsaditelnost pro celkovou hmotnost 16t.

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.1 Elektrobus EBN 10,5

Řešení

- Zkrácený zadní převis se všemi zastavěnými prvky trakčního řetězce a pomocných agregátů
- Oddělení těchto prvků od interiéru jedinou přepážkou (výhodné z hlediska hlučnosti vozidla)
- Maximální prodloužení nízkopodlažní části vozidla
- Pouze dvě řady sedadel na zvýšené části u zadní nápravy
- Snížená střecha v celé délce
- Snížená hmotnost

Městská doprava

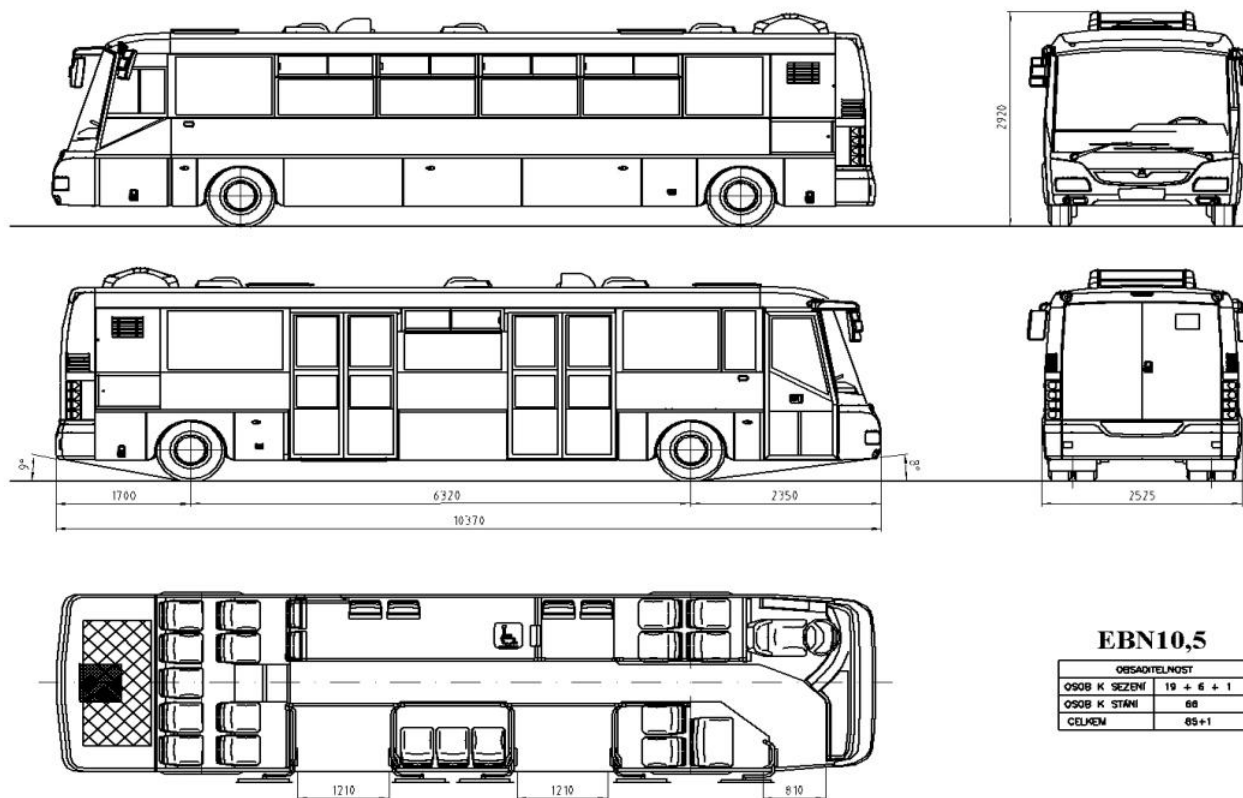
Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.1 Elektrobus EBN 10,5

Zástavbový výkres

EBN10,5

OBSAOKTELNOST	
OSOB K SEZENÍ	19 + 6 + 1
OSOB K STANÍ	68
CELKEM	85+1

4.1 Elektrobus EBN 8

Městská doprava

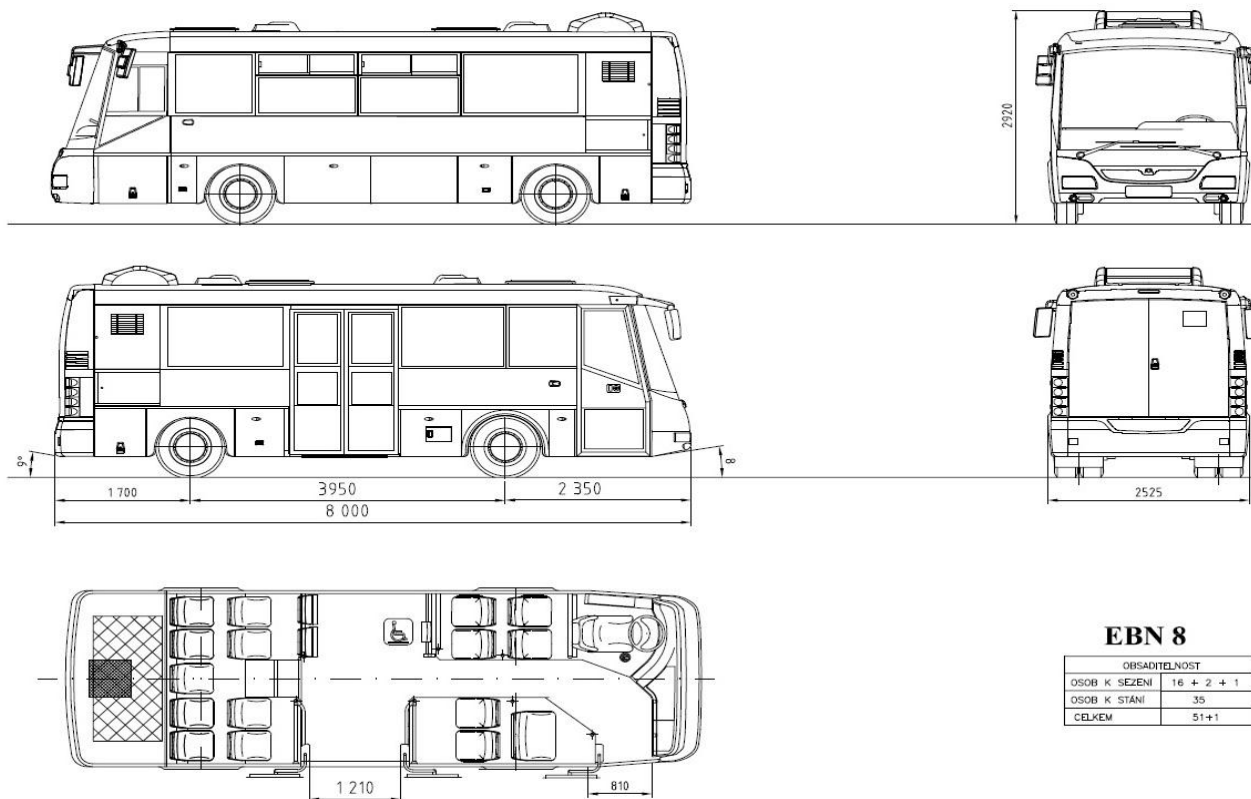
Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.2 Elektrobus EBN 8

Zástavbový výkres

EBN 8

OBSADITELNOST	
OSOB K SEZENÍ	16 + 2 + 1
OSOB K STÁNÍ	35
CELKEM	51+1

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.3 Hlavní technická data elektrobusesů SOR

typ	městský elektrobuses		EBN 10,5	EBN 10,5	EBN 8
	provedení dveří		třídveřové 1 - 2 - 2	dvoudveřové 1 - 2	dvoudveřové 1 - 2
rozměry	délka	mm	10 370	10 370	8 000
	šířka	mm	2 525	2 525	2 525
	výška	mm	2 920	2 920	2 920
	rozvor náprav	mm	6 320	6 320	3 950
	přední převis	mm	2 350	2 350	2 350
	zadní převis	mm	1 700	1 700	1 700
karoserie	počet dveří		3	2	2
	šířka předních dveří	mm	800	800	800
	šířka středních dveří	mm	1 200	- -	- -
	šířka zadních dveří	mm	1 200	1 200	1 200
	nástupní výška	mm	320	320	320
	výška podlahy vpředu	mm	360	360	360
	výška podlahy vzadu	mm	800	800	800
hmotnost	provozní	kg	9 800	10 000	8 800
	celková	kg	15 700	15 000	12 400
	maximální techn. přípustná	kg	16 500	16 500	16 500
obsaditelnost	k sezení		19 (+6) +1	28 (+2) +1	16 (+2) +1
	k stání		66	44	35
	celkem		85 + 1	72 + 1	51 + 1
vlastnosti	konstr. rychlost	km/h	80	80	80
	spotřeba	kWh/km	0,8 ÷ 1,0	0,8 ÷ 1,0	0,7 ÷ 0,9
	dojezd (2 ÷ 3 zastávky na km)	km	130 ÷ 150	135 ÷ 155	150 ÷ 180
	dojezd prázdného vozu	km	250	290	300
	vnější obrysový poloměr	mm	12 000	12 000	9 000
	nájezdový úhel vpředu	°	9	9	9
	nájezdový úhel vzadu	°	12	12	12

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.3 Hlavní technická data elektrobusesů SOR

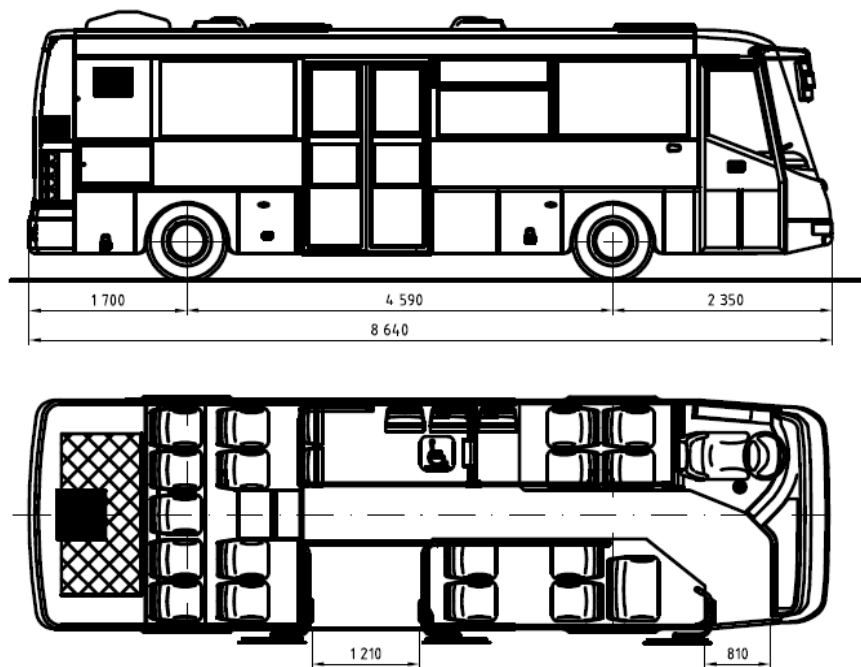
elektromotor	asynchronní, šestipolový	špičkový výkon 180 kW/400 V AC, trvalý výkon 120 kW/400 V AC
retardér		elektrická brzda s rekuperací energie
trakční akumulátory	Litium - iontové (LiFeYPO4) Winston Battery	2,5÷4,25 V/300Ah - 180 ks
přední náprava	SOR BN 004	nezávislé zavěšení
zadní náprava	DANA	tuhá, jednostupňová, hypoidní, i=6,5
pérování	pneumatické ovládání	vlnovcové pružiny, vpředu 2 / vzadu 4
tlumiče	Brano	elektronické, Wabco ECAS
kola	pneumatiky disk	kapalinové, vpředu 2 / vzadu 4
brzdy	Knorr SN 6xxx	285 / 70- R19,5
EBS	Wabco	19,5x7,5"
řízení	RBL C 500V	kotoučové, vzduchem ovládané
nezávislé topení	Eberspaecher Hydronic 24	systém 4S/4M
elektroinstalace	standardní CAN-bus SAE 1939	hydraulické monoblokové
akumulátory	Varta	naftové, výkon 24 kW
výbava na přání	- klimatizace řidiče	elektrická výbava vozu
	- informační a odbavovací systém dle specifikace zákazníka	komunikace elektronických systémů vozu
		24V / 170 Ah

4.4 Další navrhované elektrobusesy unifikované řady

Elektrobus SOR EBN 8,5 – zástavbový výkres

EBN 8,5

DÉLKA: 8 640 mm

VÝŠKA: 2 920 mm

SEDÍCÍCH: 18+5+1

STOJÍCÍCH: 40

CELKEM: 58+1

POČET DVEŘÍ: 2

Městská doprava

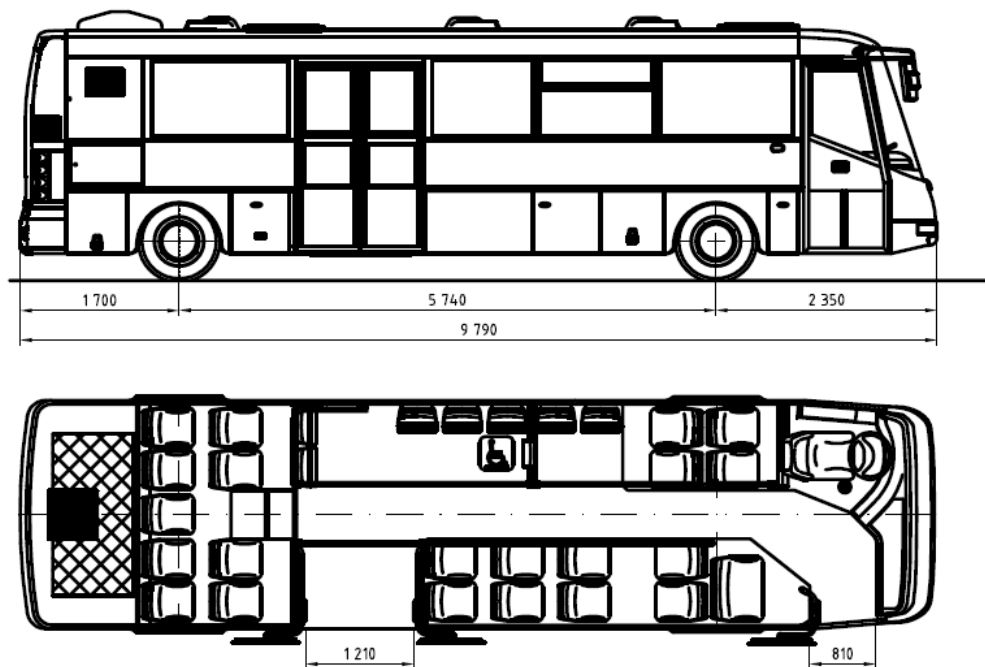
Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.4 Další navrhované elektrobusy unifikované řady

Elektrobus SOR EBN 9,5 – zástavbový výkres

EBN 9,5

DÉLKA: 9 790 mm

VÝŠKA: 2 920 mm

SEDÍCÍCH: 22+7+1

STOJÍCÍCH: 51

CELKEM: 73+1

POČET DVEŘÍ: 2

Městská doprava

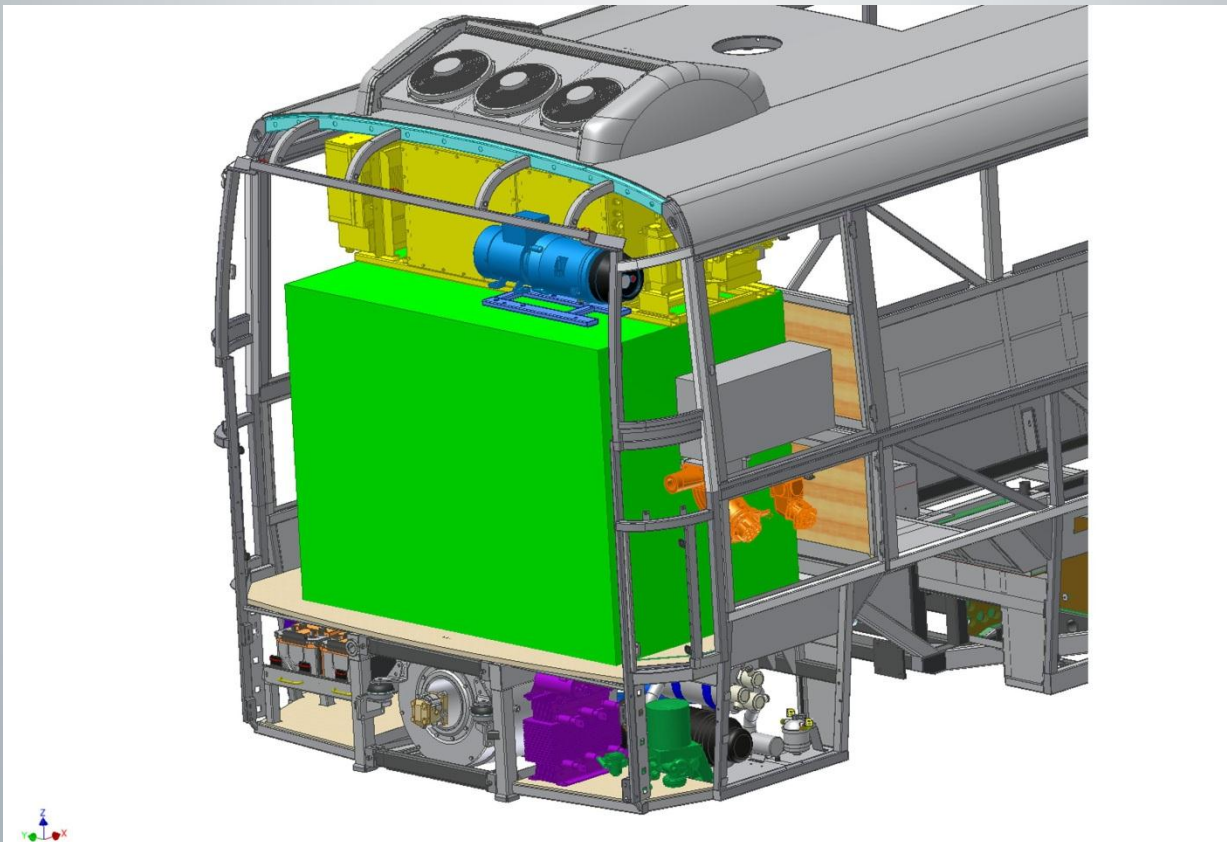

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.5 Uspořádání hlavních trakčních agregátů

Městská doprava

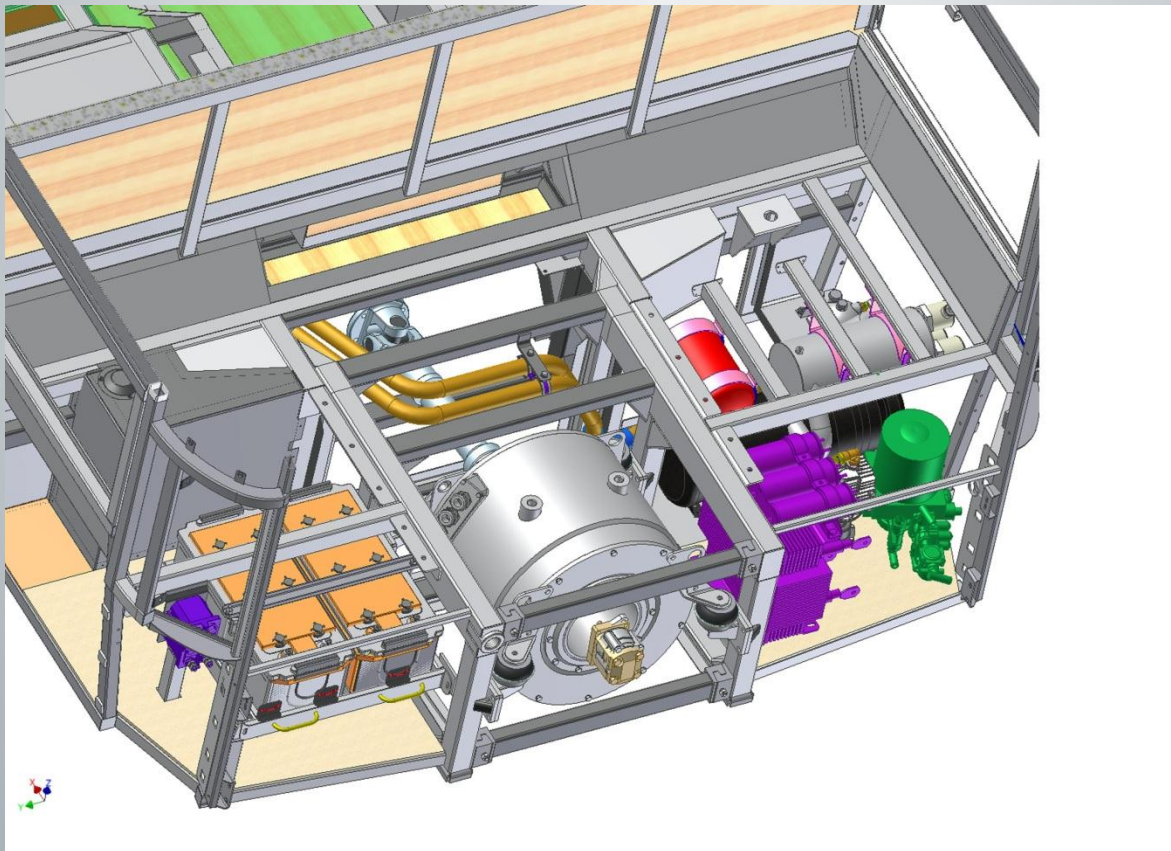

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.6 Uložení trakčního motoru

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.7 Uložení trakčních baterií

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.8 Zásuvka pro pomalé dobíjení

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.9 Zásuvka pro rychlodobíjení

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.10 Systém dobíjení elektrobusesů SOR

4.10.1 Trakční měnič – 2 funkce:

- napájení trakčního asynchronního motoru – trakční režim
- nabíjení trakčních akumulátorů – nabíjecí režim

Zvolená koncepce umožňuje dobíjení ze standardních zásuvek 3 x 400V:

- 32 A – noční dobíjení
- 63 A nebo 125 A – denní dobíjení

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.10 Systém dobíjení elektrobusů SOR

4.10.2 Napájecí stojany:

- 3 x 400 V / 32 A – ve výbavě vozu
- 3 x 400 V / 63 A – dodávka dle přání zákazníka
- 3 x 400 V / 125 A – dodávka dle přání zákazníka
- speciální rychlonabíjecí 3 x 400 V / 250 A – doplní 50% kapacity baterií za 34 minut

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.11 Dojezdy elektrobuse

km			čerpání kapacity [%]						
			20	25	30	50	70	80	100
C [kWh]			34,4	43	51,6	86	120,4	137,6	172
průměrná spotřeba	[kWh/km]	0,6	57,3	71,7	86,0	143,3	200,7	229,3	
		0,7	49,1	61,4	73,7	122,9	172,0	196,6	
		0,8	43,0	53,8	64,5	107,5	150,5	172,0	
		0,9	38,2	47,8	57,3	95,6	133,8	152,9	
		1	34,4	43,0	51,6	86,0	120,4	137,6	
		1,1	31,3	39,1	46,9	78,2	109,5	125,1	
		1,2	28,7	35,8	43,0	71,7	100,3	114,7	
		1,3	26,5	33,1	39,7	66,2	92,6	105,8	

Městská doprava

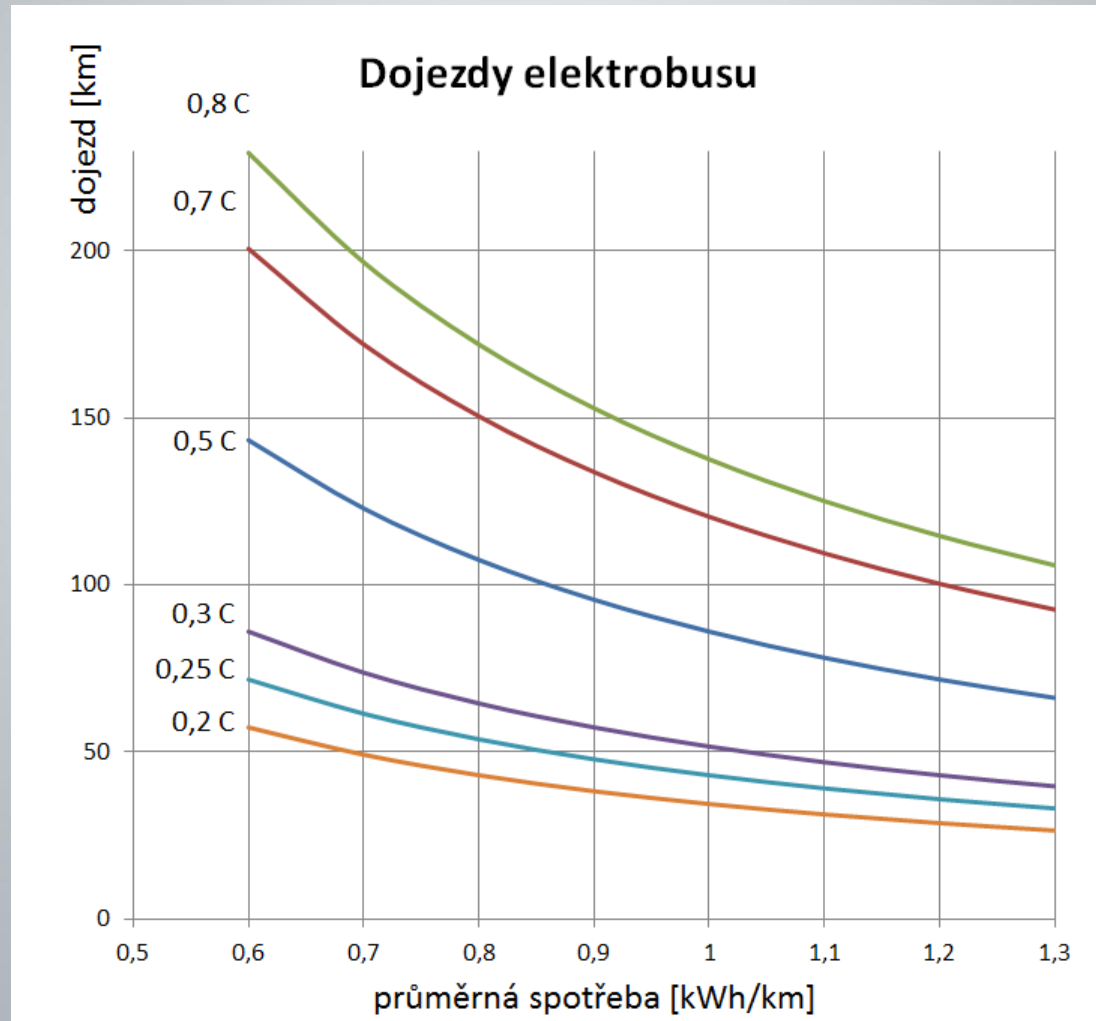

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.11 Dojezdy elektrobuse

4.12 Dobíjecí časy

Přehled o dobíjecích časech pro různé kombinace denního a nočního dobíjení jsou zřejmé z tabulky a následujících dvou grafů

300 Ah	T nab 80%		T nab 70%		T nab 50%		T nab 30%		T nab 25%		T nab 20%	
Inab [Aac]	0,8C	h:m	0,7C	h:m	0,5C	h:m	0,3C	h:m	0,25C	h:m	0,2C	h:m
16	14,58	14:35	12,76	12:45	9,12	9:06	5,47	5:28	4,56	4:33	3,65	3:38
24	9,58	9:34	8,38	8:23	5,99	5:59	3,59	3:35	2,99	2:59	2,40	2:23
32	7,27	7:15	6,36	6:21	4,54	4:32	2,72	2:43	2,27	2:16	1,82	1:49
40	5,84	5:50	5,11	5:06	3,65	3:39	2,19	2:11	1,83	1:49	1,46	1:27
63	3,71	3:42	3,24	3:14	2,32	2:19	1,39	1:23	1,16	1:09	0,93	0:55
80	2,90	2:54	2,54	2:32	1,81	1:48	1,09	1:05	0,91	0:54	0,73	0:43
100	2,32	2:19	2,03	2:01	1,45	1:27	0,87	0:52	0,73	0:43	0,58	0:34
125	1,86	1:51	1,63	1:37	1,17	1:09	0,70	0:41	0,58	0:34	0,47	0:27
160	1,46	1:27	1,27	1:16	0,91	0:54	0,55	0:32	0,45	0:27	0,36	0:21
200	1,16	1:09	1,02	1:00	0,73	0:43	0,44	0:26	0,36	0:21	0,29	0:17
250	0,93	0:55	0,81	0:48	0,58	0:34	0,35	0:20	0,29	0:17	0,23	0:13
320	0,73	0:43	0,64	0:38	0,45	0:27	0,27	0:16	0,23	0:13	0,18	0:10

Městská doprava

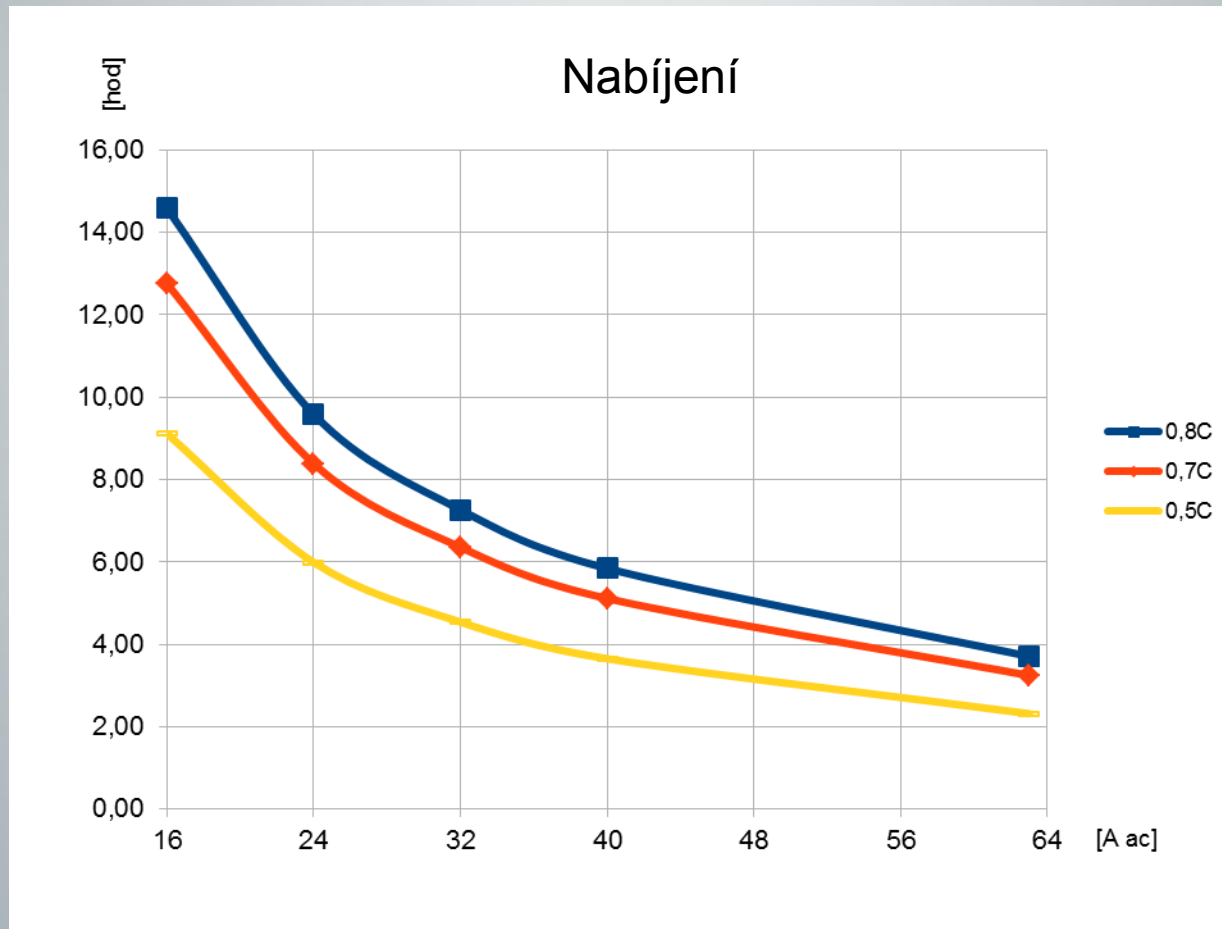

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.12 Dobíjecí časy

Městská doprava

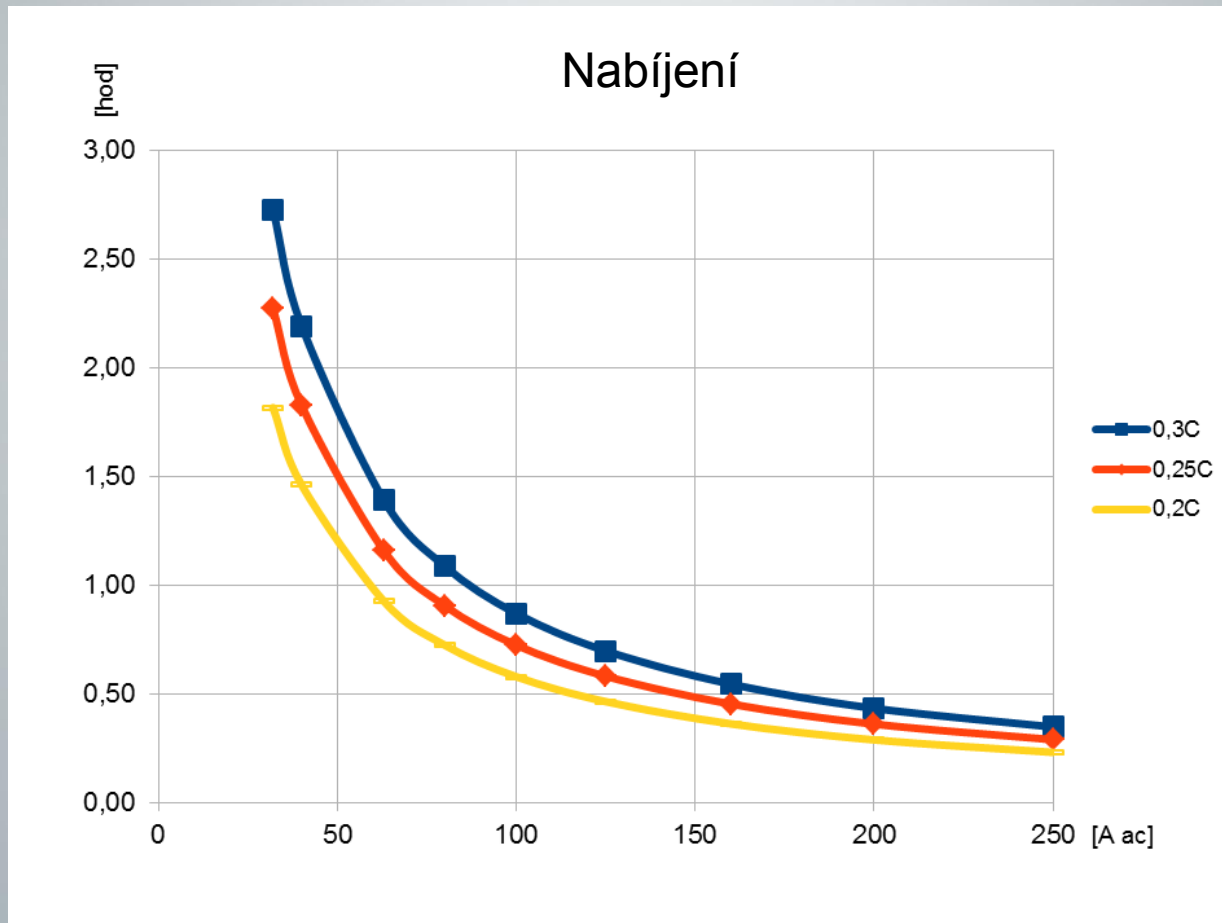

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.12 Dobíjecí časy

4.12 Dobíjecí časy

4.12.1 Noční nabíjení

Pro noční nabíjení 80% kapacity nabíjecím proudem 32A je potřebný čas 7 hod 15 min. Dobíjení je nutno doplnit balancováním (vyrovnáním napětí) jednotlivých článků s trváním cca 15 min.

Pro zvětšenou životnost baterií je však vhodné v kombinaci s denním dobíjením ponechat pro noční nabíjení 70% kapacity s časem 6 hod 21min.

V zimním období je vhodné zařadit po dobíjení elektrický ohřev interiéru elektrobusu s časem cca do 25 min.

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

4.12 Dobíjecí časy

4.12.2 Denní dobíjení

Potřeba denního dobíjení je při požadavku denních nájezdů vyšších než 150 km.

Například pro požadovaných 220 km při průměrné spotřebě 0,9 kWh/km je nutno doplnit cca 50% kapacity a zařadit:

- při dobíjecím proudu 63A:
  - 2 zastávky s dobíjecím časem 2 x 1 hod. 9 min
- při dobíjecím proudu 125A:
  - 2 zastávky s dobíjecím časem 2 x 34 min
  - nebo 1 zastávku s časem 1 hod. 9 min
- při dobíjecím proudu 250A:
  - pak postačí pro dobíjení jednorázově 34 min

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Ekonomický pohled na alternativní pohony

Městské autobusové přepravy osob

Hodnocené druhy autobusové MHD:

- DIESEL POHON
- HYBRIDNÍ DIESEL
- CNG POHON
- ELEKTRICKÝ POHON
  - TROLEJBUS
  - ELEKTROBUS

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Ekonomický pohled na alternativní pohony

Porovnávání provozní náklady pro městské vozidlo
délkové kategorie 12m [Kč/km]

- SPOTŘEBA ENERGIE
- POŘIZOVACÍ NÁKLADY
- OPRAVY A ÚDRŽBA
- OSTATNÍ NÁKLADY (KONSTANTNÍ PRO VŠECHNY DRUHY)
- MZDY, POJIŠTĚNÍ, SILNIČNÍ DAŇ ...

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Ekonomický pohled na alternativní pohony

Porovnávání provozní náklady pro městské vozidlo
délkové kategorie 12m [Kč/km]

1) NÁKLADY NA SPOTŘEBOVANOU ENERGIÍ

PRŮMĚRNÁ SPOTŘEBA	na 100 km	na 1 km	Kč/1km	%
- DIESEL POHON	30÷32 l	0,3÷0,32 l	7,5÷9,0	100 %
- HYBRIDNÍ DIESEL	24÷25,6 l	0,24÷0,256 l	6,0÷7,2	80 %
- CNG POHON	39÷41 kg	0,39÷0,41 kg	7,0÷8,6	94 %
- TROLEJBUS	90÷120 kWh	0,9÷1,2 kWh	2,5÷3,7	36 %
- ELEKTROBUS	80÷100 kWh	0,8÷1,0 kWh	2,2÷3,1	32 %

Městská doprava

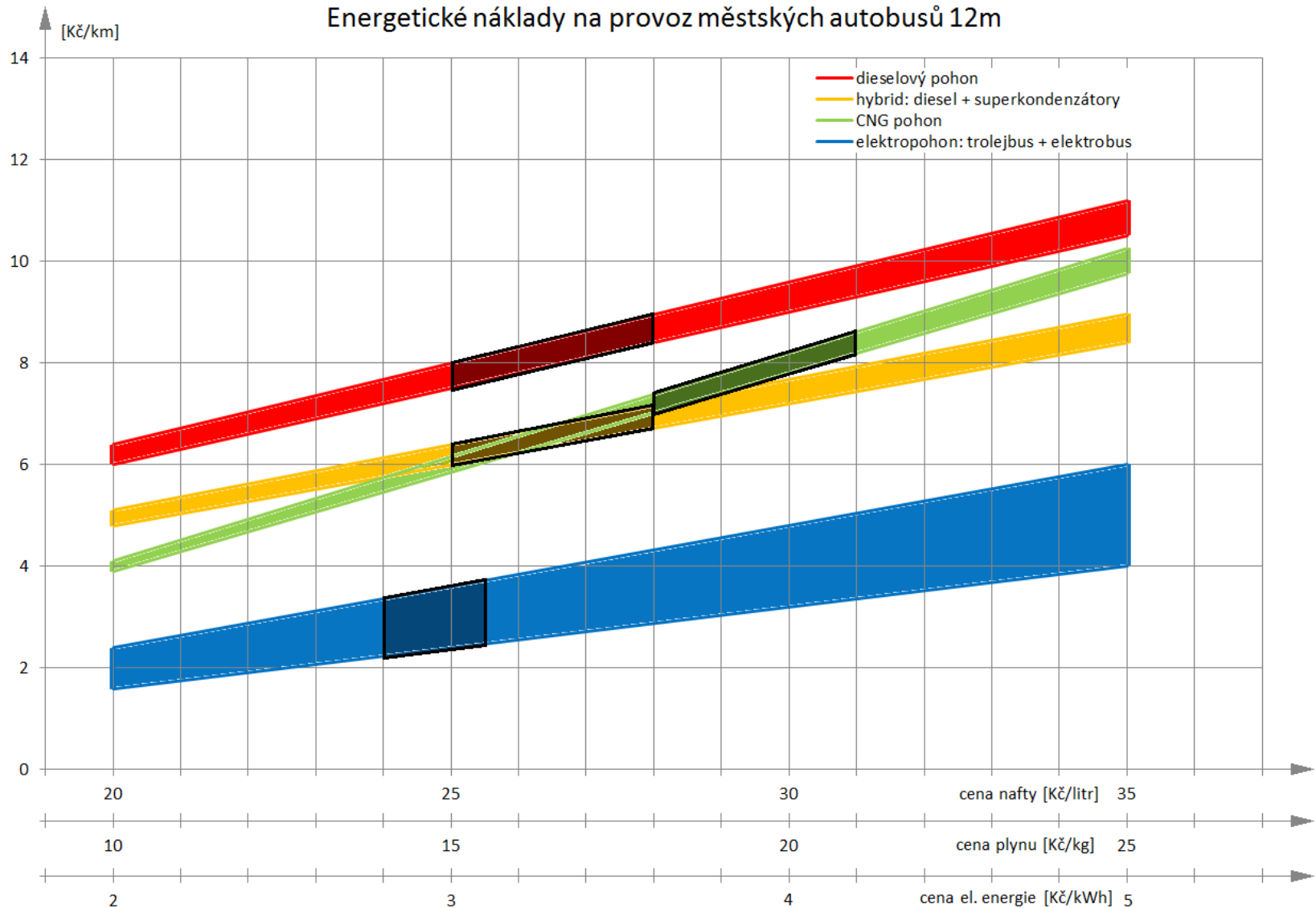

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Energetické náklady na provoz městských autobusů 12m

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Ekonomický pohled na alternativní pohony

Porovnávání provozní náklady pro městské vozidlo
délkové kategorie 12m [Kč/km]

2) NÁKLADY NA OPRAVY A ÚDRŽBU

DRUH POHONU	NÁKLADY NA 1 km [Kč/1 km]	NÁKLADY NA 1 km [Kč/1 km]	
- DIESEL POHON	4,8 ÷ 4,9	- - -	100 %
- HYBRIDNÍ DIESEL	5,6 ÷ 5,7	- - -	116 %
- CNG POHON	7,8 ÷ 8,5	- - -	168 %
- TROLEJBUS	7,0 ÷ 8,0	*** 2,55	207 %
- ELEKTROBUS	4,0 ÷ 4,1	** 2,68	139 %
- ELEKTROBUS	4,0 ÷ 4,1	* 1,50	114 %

* cena baterií 50%

** výměna baterií + nabíječky

*** údržba horního vedení a měření

Městská doprava

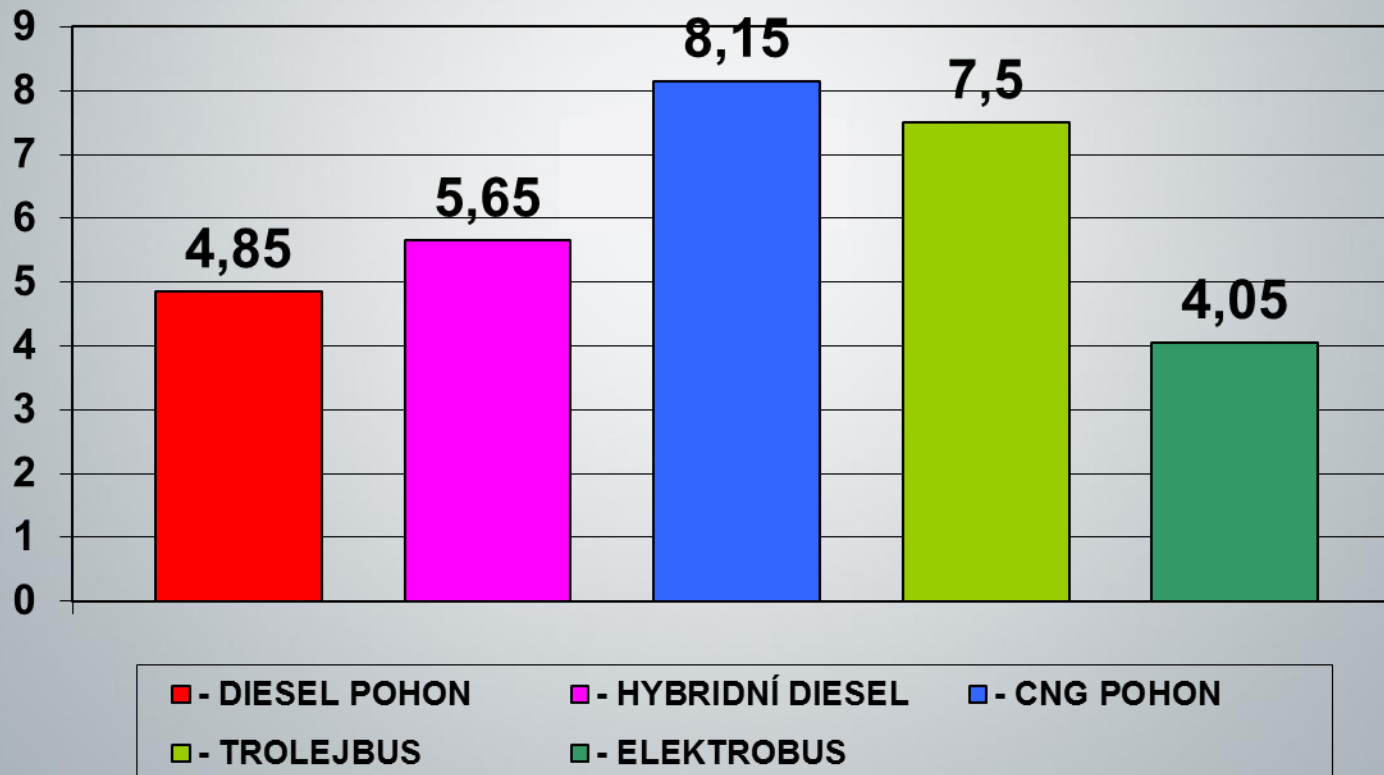
Meziměstská doprava

Turistická doprava

Ekonomický pohled na alternativní pohony

2) NÁKLADY NA OPRAVY A ÚDRŽBU

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Ekonomický pohled na alternativní pohony

Porovnávání provozní náklady pro městské vozidlo
délkové kategorie 12m [Kč/km]

DALŠÍ DODATEČNÉ NÁKLADY

TROLEJBUS – náklady na údržbu a opravy horního vedení
a měníren 2,55 Kč/km

ELEKTROBUS – náklady na výměnu trakčních akumulátorů
v polovině životnosti (po 400 000 km) cca 1,9 mil. Kč,
tj. 2,37 Kč/km
– náklady na pořízení rychlonabíjecí stanice 0,31 Kč/km

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Ekonomický pohled na alternativní pohony

Porovnávání provozní náklady pro městské vozidlo
délkové kategorie 12m [Kč/km]

3) POŘIZOVACÍ NÁKLADY (Vyčísleny na 1 km při předpokládané životnosti vozidla 800 000 km)

DRUH POHONU	NÁKUPNÍ *) CENA [tis.Kč]	PODÍL NA 1 km [Kč/1 km]	
- DIESEL POHON	4 300	5,38	100 %
- HYBRIDNÍ DIESEL	5 800	7,25	135 %
- CNG POHON	5 500	6,875	128 %
- TROLEJBUS	8 600	10,75	200 %
- ELEKTROBUS	8 000	10	186 %
- ELEKTROBUS**	7 200	9	167 %

*) nákupní ceny přepočteny na porovnatelnou sériovost

**) cena baterií 50%

Městská doprava

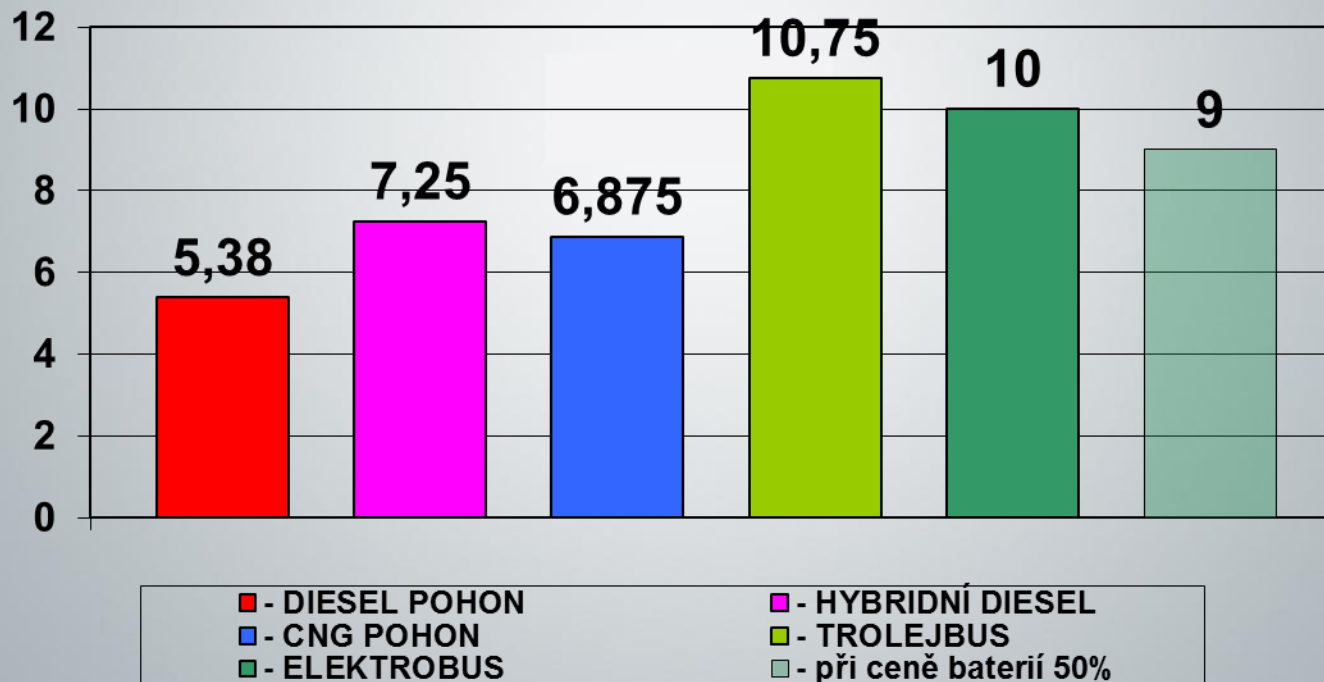
Meziměstská doprava

Turistická doprava

Ekonomický pohled na alternativní pohony

3) POŘIZOVACÍ NÁKLADY (Vyčísleny na 1 km při předpokládané životnosti vozidla 800 000 km)

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Ekonomický pohled na alternativní pohony

Porovnávání provozní náklady pro městské vozidlo
délkové kategorie 12m [Kč/km]

4) POROVNÁVANÉ NÁKLADY CELKEM

DRUH POHONU	PODÍL NA 1 km [Kč/1 km]	
- DIESEL POHON	17,68 ÷ 19,28	100 %
- HYBRIDNÍ DIESEL	18,85 ÷ 20,15	106 %
- CNG POHON	21,68 ÷ 24,0	124 %
- TROLEJBUS	22,80 ÷ 25,0	129 %
- ELEKTROBUS	18,88 ÷ 19,88	105 %
- ELEKTROBUS*	15,3 ÷ 15,6	84 %

*) cena baterií 50%

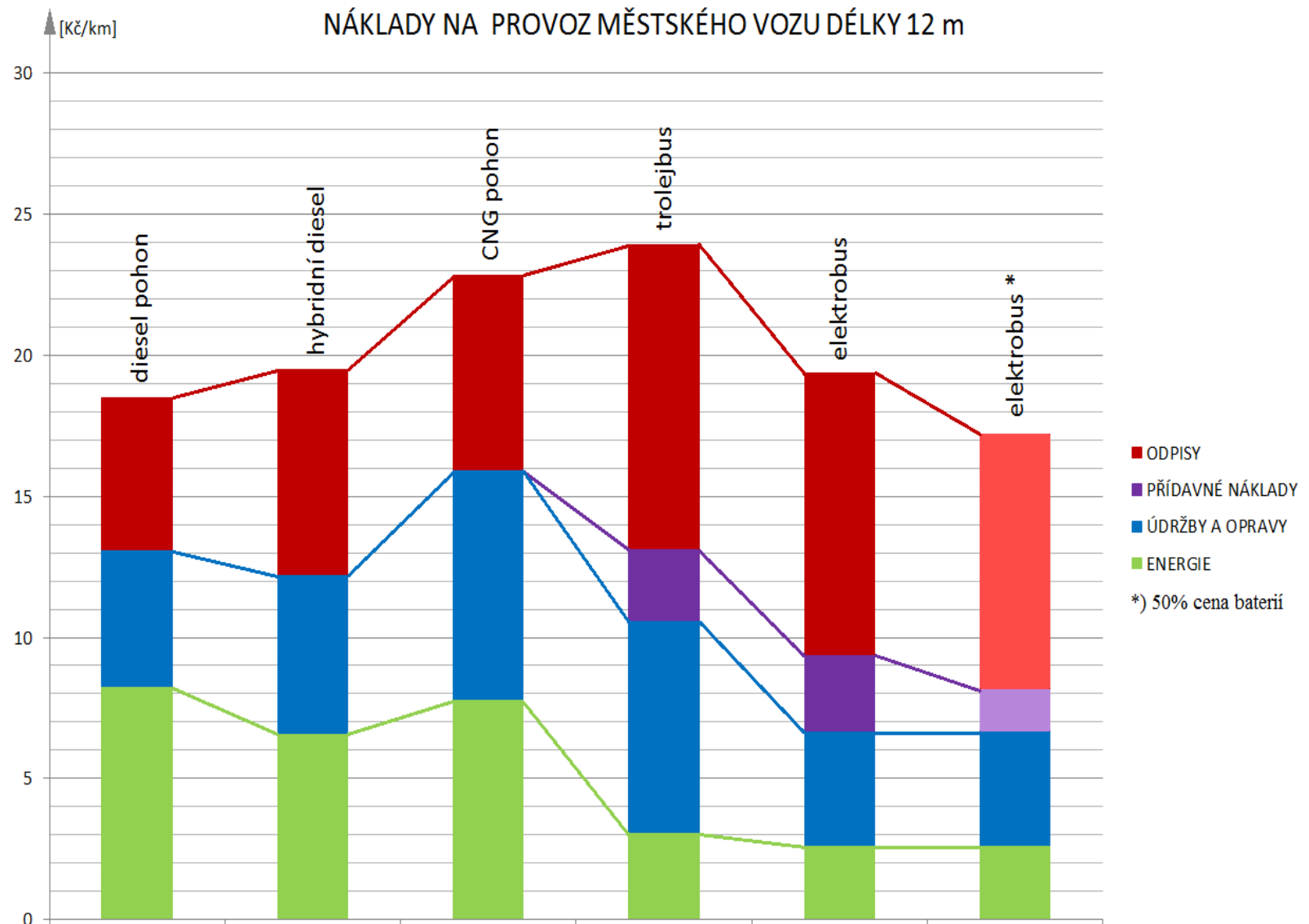
Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Ekonomický pohled na alternativní pohony

ZÁVĚR

- Diesel pohon je stále nejlevnější.
- Hybridní diesel; vícenáklady na pořízení +35 % se při snížené spotřebě paliva 20-22% vrátí za dobu životnosti při ceně paliva cca 35 Kč/1l.
- CNG pohon je v nákladech v průměru o 4,36 Kč/1km dražší než diesel.
- Trolejbus je nejdražší způsob MHD.
- Elektrobus je levnějším dopravním prostředkem než CNG pohon.
Pokud bychom nezapočítávali počáteční investice na pořízení rychlonabíjecí stanice, budou náklady na 1 km nižší než u hybridu.
- Předložené ekonomické hodnocení i nejnovější technické možnosti ukazují, že elektrobus se stane již v následujících letech nejekonomičtější investicí do ekologického řešení dopravy v městských aglomeracích.

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Dosavadní zkušenosti s provozem elektrobuseů

Dojezd prázdného elektrobuse v meziměstském provozu 250 km
(0,555 kWh/km)

Dojezd elektrobuse s obsaditelností 50% (13,2 t)

- v meziměstském provozu 160 ÷ 170 km (0,75 kWh/km)
- v městském provozu 130 ÷ 150 km (0,9 kWh/km)

Ekonomická vyčerpatelnost baterií pro dosažení životnosti 400 tis. km je 70%, tj. 120 kWh.

Maximální dovolená vyčerpatelnost 80% (138 kWh)

Při zkušebních jízdách se elektrobuse ve všech případech jednoznačně úspěšně osvědčil, zvládl bez problémů všechna zatížení na běžných autobusových i trolejbusových linkách, ale i horský terén při zimních nasazeních jako ski-bus.

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Elektrobusy v pravidelném provozu

4 ks EBN10,5 u DP Ostrava, celkem najeto 160 000 km, první prototyp 50 000 km.

1 ks EBN 10,5 jako ski-bus ve Vysokých Tatrách

1 předváděcí vůz od července 2011 ve zkušebním provozu po českých městech, v současné době na dlouhodobém předvádění v Německu

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Perspektivy dalšího vývoje elektrobuseů

1. Překonání ekonomických bariér k hromadnému nasazování elektrobuseů

- a) Základní porovnatelné náklady pro celou dobu životnosti jsou oproti naftovému pohonu o 6 ÷ 7% vyšší. Jestliže však budeme počítat dle všeobecných informací se snížením ceny baterií na 50% v průběhu cca 3 až 5 let, stane se elektrobuse nejekonomičtější vozidlem.
- b) Zvýšenou pořizovací cenu lze překonat zavedením vhodného leasingu na nákup akumulátorů. Úspory při výrazně nižších nákladech na energii pro 1 ujetý kilometr i nižších servisních nákladech uhradí leasingové splátky.

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Perspektivy dalšího vývoje elektrobuseů

2. Zvyšování technických parametrů trakčních akumulátorů

V našem elektrobuse používáme lithium – iontové baterie čínské výroby od firmy Winston Battery. Hmotnost samotných článků je 1,6 t při specifické energii 107 Wh/kg. V současnosti jsou již vyvinuty v USA pro osobní automobily baterie se specifickou energií 400 Wh/kg. Bude tedy možno jak zvyšovat dojezdy, tak i snižovat hmotnost vozidel.

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Perspektivy dalšího vývoje elektrobusesů

3. Zvyšování přepravní kapacity vozidel

Návrh typové řady velkokapacitních elektrobusesů SOR ukazuje další cesty v konstrukci elektrobusesů

3.1 Dvounápravový nízkopodlažní elektrobuses

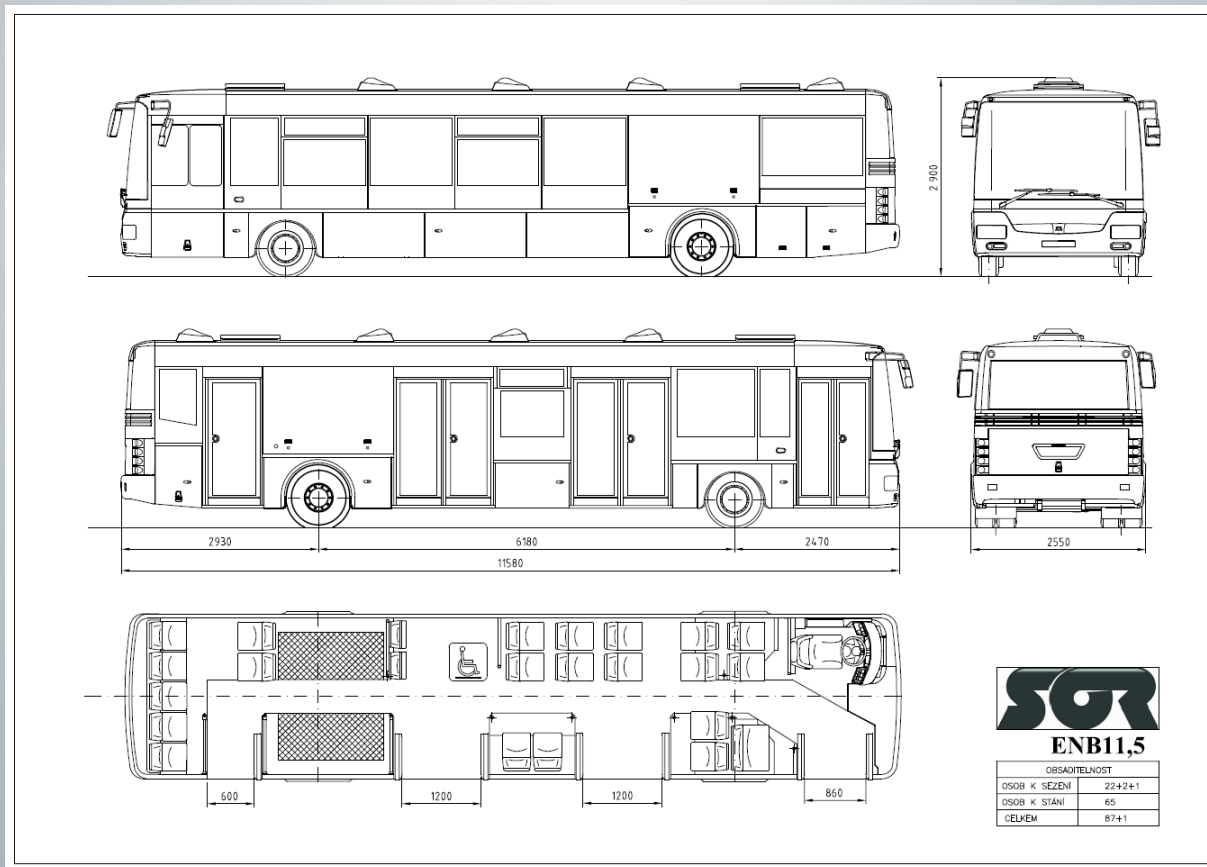
S ohledem na maximální zatížení náprav je možné při dnešním stavu techniky postavit dvounápravový autobus délky 11,5 m. Elektrobuses ve standardní nízkopodlažní karoserii 12 m by měl již přetíženou zadní nápravu, bude jej tedy možno realizovat s novou generací lehčích akumulátorů.

Perspektivy dalšího vývoje elektrobuseů

Projekt elektrobuseu ENB 11,5 - zástavbový výkres

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Perspektivy dalšího vývoje elektrobuseů

Projekt elektrobuseu ENB 11,5 – hlavní konstrukční znaky

- Hnací náprava s motory v kolech od firmy ZF
- Umístění dvou bateriových bloků bezprostředně nad koly zadní hnací nápravy – nezatěžuje ohybově karoserii, která tím může být lehčí
- Za zadní nápravou pouze jednoproudové jednokřídlé dveře
- Obsaditelnost 87 osob

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Perspektivy dalšího vývoje elektrobusesů

3.2 Třínápravový nízkopodlažní elektrobuses

Je odvozen z předchozího typu přidáním třetí pomocné nápravy

Obsaditelnost zvýšena na 113 osob

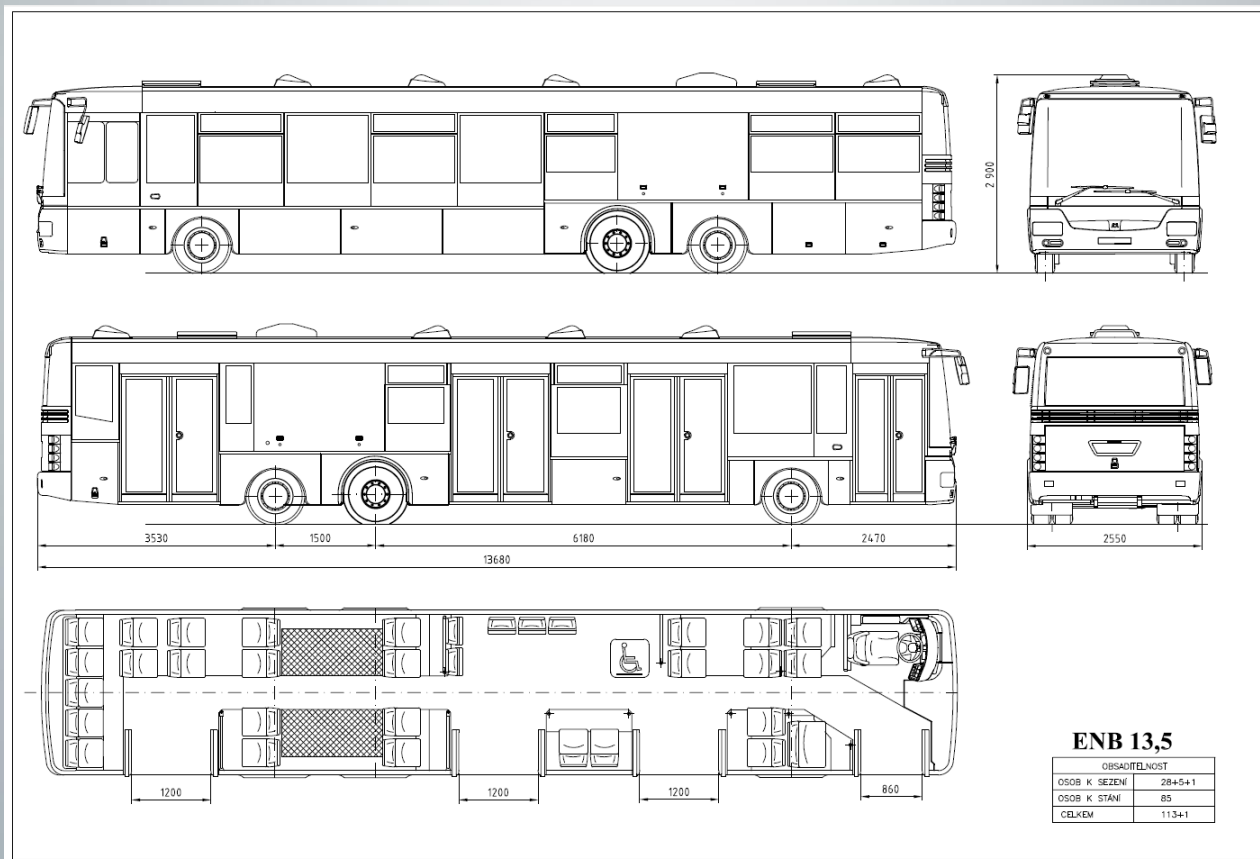
Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Perspektivy dalšího vývoje elektrobusesů

Projekt elektrobuseu ENB 13,5 - zástavbový výkres

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Perspektivy dalšího vývoje elektrobusesů

3.3 Čtyřnápravový nízkopodlažní kloubový elektrobuses určený především pro BRT systémy

Je vytvořen spojením dvou nízkopodlažních dvounápravových autobusů prostřednictvím speciální točny se dvěma osami kývání.

Městská doprava

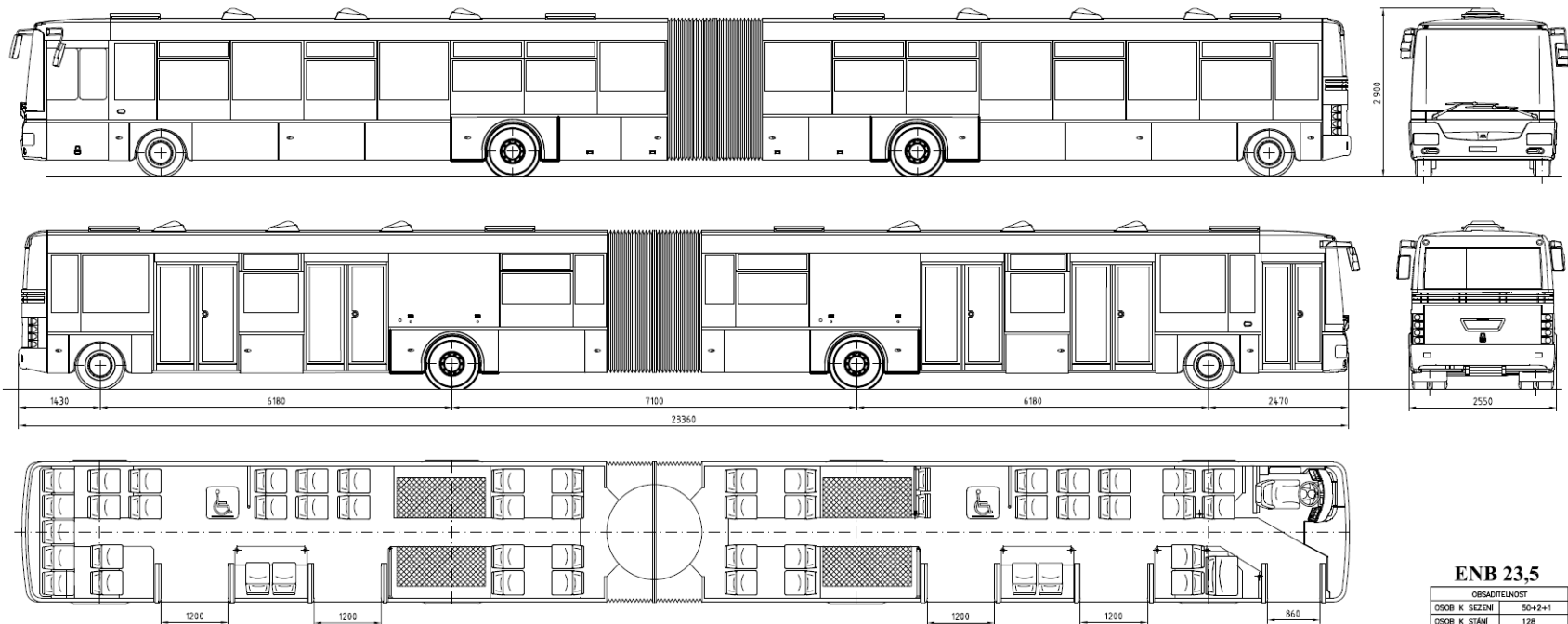
Meziměstská doprava

Turistická doprava

Perspektivy dalšího vývoje elektrobusesů

Projekt kloubového elektrobuse ENB 23,5 - zástavbový výkres

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Perspektivy dalšího vývoje elektrobuseů

Projekt kloubového elektrobuse ENB 23,5 – hlavní konstrukční znaky

- 2 řízené nápravy – 1. a 4.
- 2 hnané nápravy – 2. a 3.
- 2. vůz jede v zatáčkách přesně ve stopě 1. vozu
- Kloub nevyžaduje drahé tlumení
- Elektrobuse unifikovaný s dvounápravovými vozidly
- Obsaditelnost 178 osob

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Perspektivy dalšího vývoje elektrobuseů

4. Rozvoj infrastruktury

Velkokapacitní elektrobusey budou vyžadovat odpovídající rozvoj infrastruktury u provozovatelů.

Noční dobíjení lze v časech, které jsou k dispozici poměrně snadno řešit.

Denní rychlodobíjení k nutnému zvýšení dojezdů bude představovat okamžité výkony v oblasti 500 ÷ 800 kW !

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

Závěr

Zavádění elektrobusů do MHD a jejich další vývoj jsou již nezvratitelné. Pokud je dnes nasazování elektrobusů do provozu především investicí do zdraví lidí ve městech, do tří až pěti let půjde o investici plně ekonomicky návratnou. Ve spojení s vhodným leasingem bude docházet i bez dotací ze strany státu k nástupu elektrobusů do městské hromadné přepravy osob.

Městská doprava

Meziměstská doprava

Turistická doprava

**Váš partner pro městskou, meziměstskou
a turistickou dopravu.**

Děkuji za pozornost.

SOR Libchavy spol. s r.o.

Libchavy 48

561 16

Tel.: +420 465 519 411

obchod@sor.cz

www.sor.cz